

TRÁVICÍ SYSTÉM

Dutina ústní

Hltan

Jícen

Žaludek

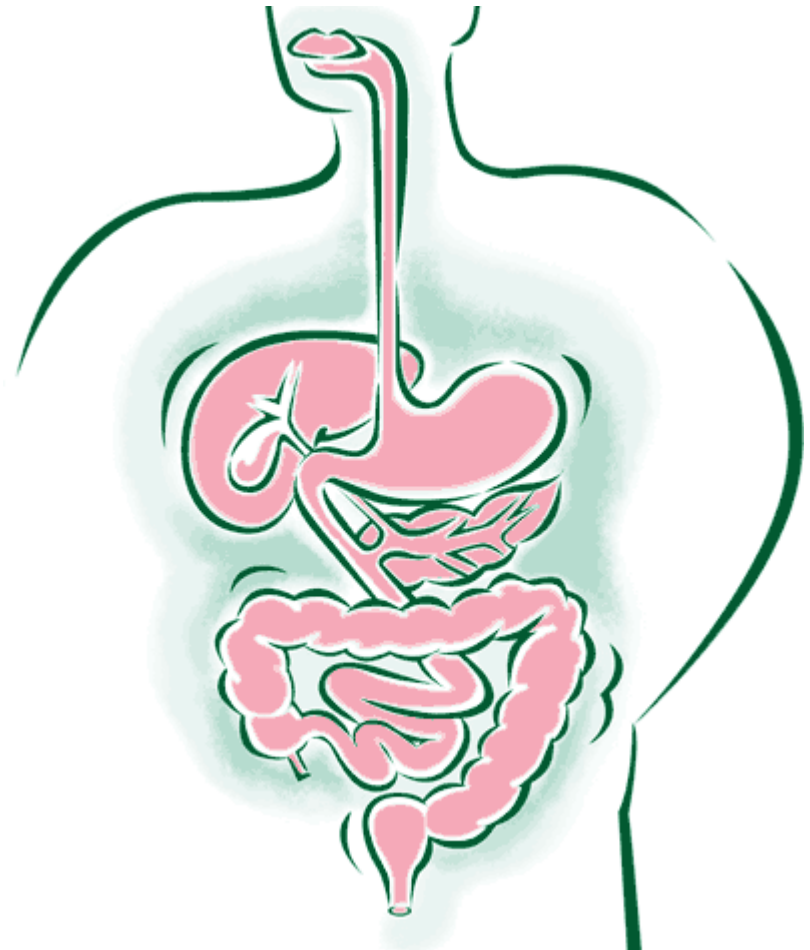
Tenké střevo

Tlusté střevo

Játra

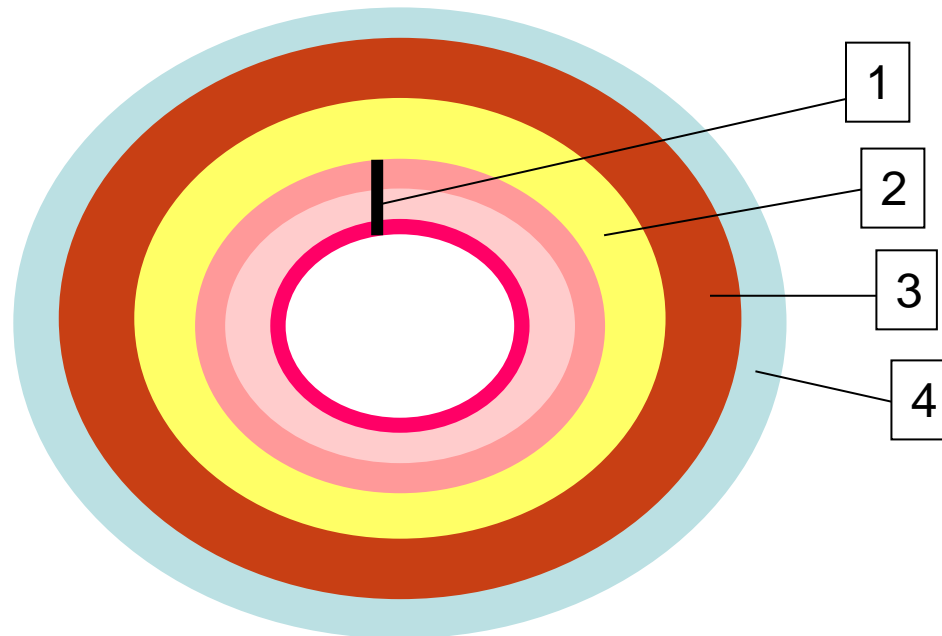
Žlučník

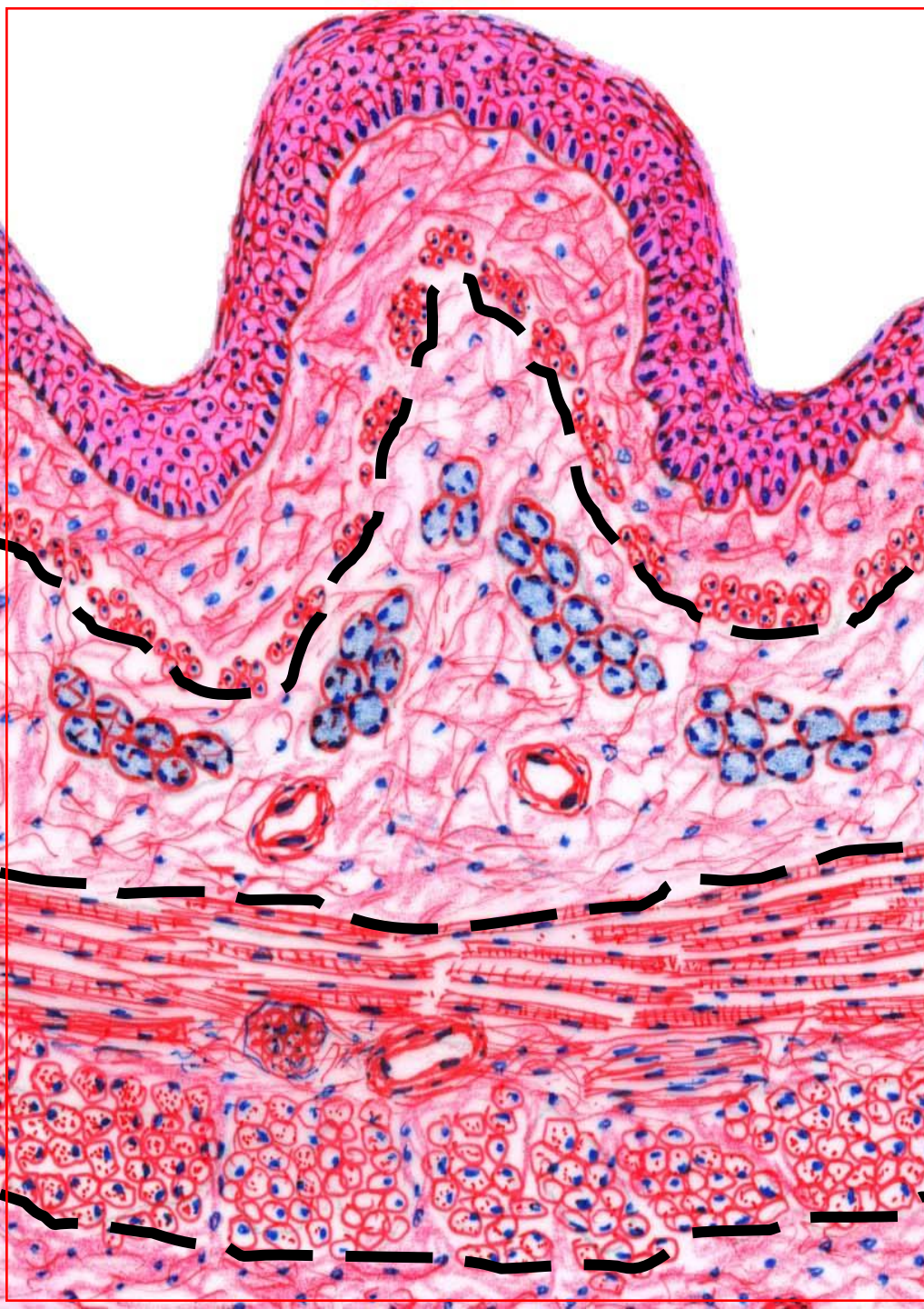
Slinivka břišní

Stavba stěny dutých orgánů - obecně

1. **tunica mucosa** (sliznice)
2. **tela submucosa** (podslizniční vazivo)
3. **tunica muscularis ext.**(zevní vrstva svalová)
4. **tunica adventitia** nebo **tunica serosa**

TUNICA MUCOSA:

Lamina epithelialis

Lamina propria mucosae

Lamina muscularis mucosae

TELA SUBMUCOSA

TUNICA MUSCULARIS EXTERNA

- vnitřní

- zevní

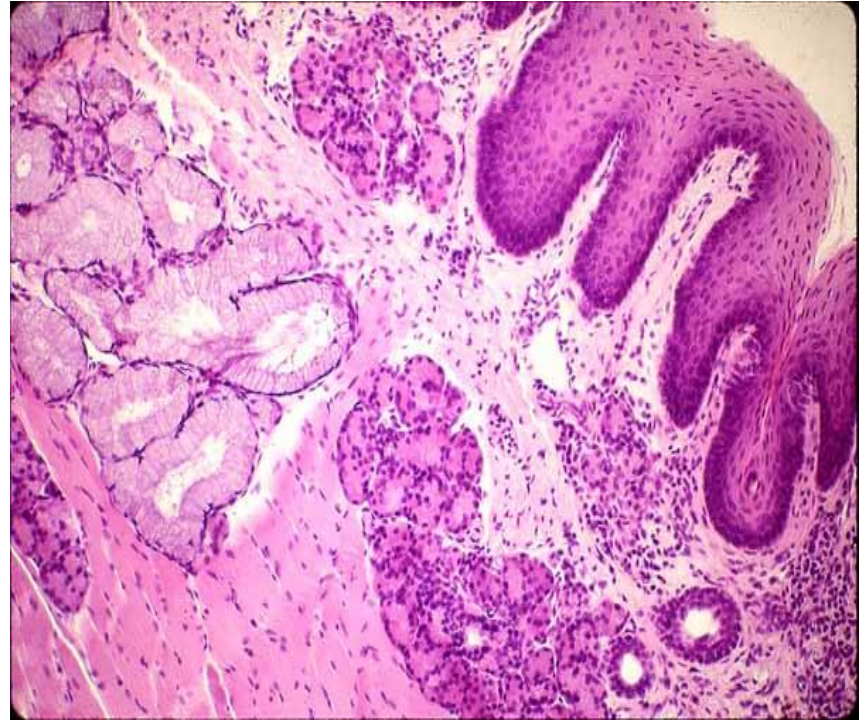
ADVENTITIA nebo **SEROSA**

Orální sliznice

Lamina epithelialis – vrstevnatý
dlaždicový epitel

+

Lamina propria mucosae – řídké
kolagenní vazivo

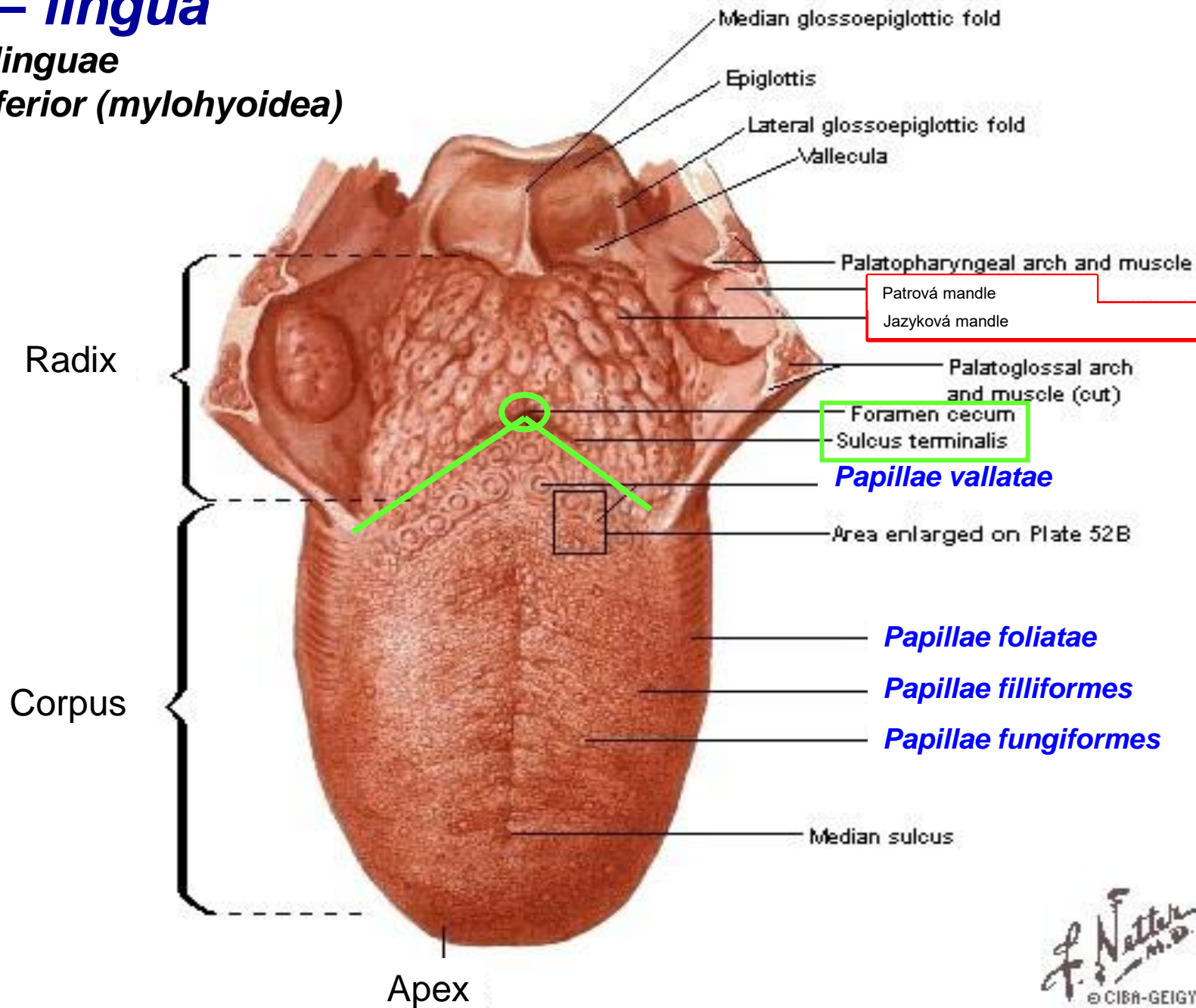
3 oblasti orální sliznice:

- **krycí** – podložena **submukózou** – většina oblastí
- **mastikační** – **submukóza není**, sliznice lne k periostu – dásěň, tvrdé patro
- **specializovaná** – tvoří **papily** - jazyk

Jazyk – *lingua*

- *dorsum linguae*

- *facies inferior (mylohyoidea)*

Jazyk – lingua:

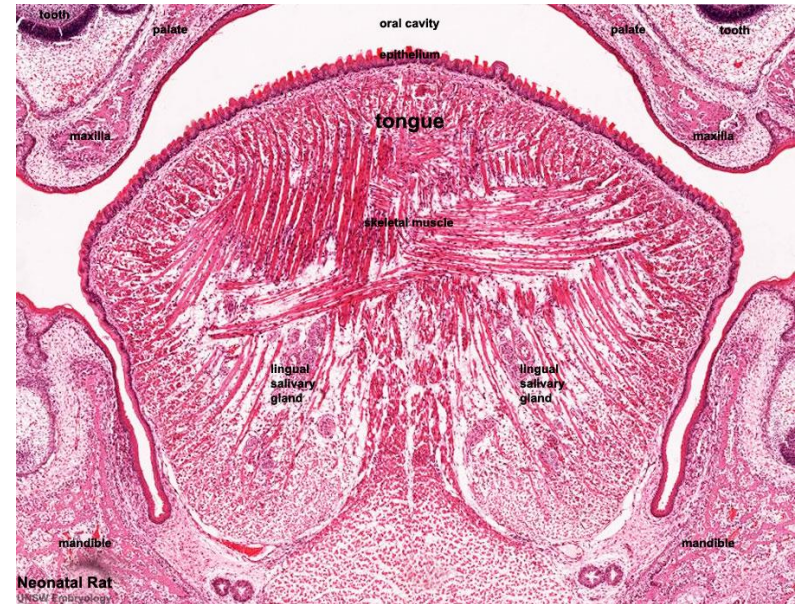
- **Sliznice:**
  - vrstevnatý dlaždicový epitel
  - Slizniční řídké kolag. vazivo
- ***Aponeurosis linguae***
- ***Musculi linguae*** – kosterní svalovina

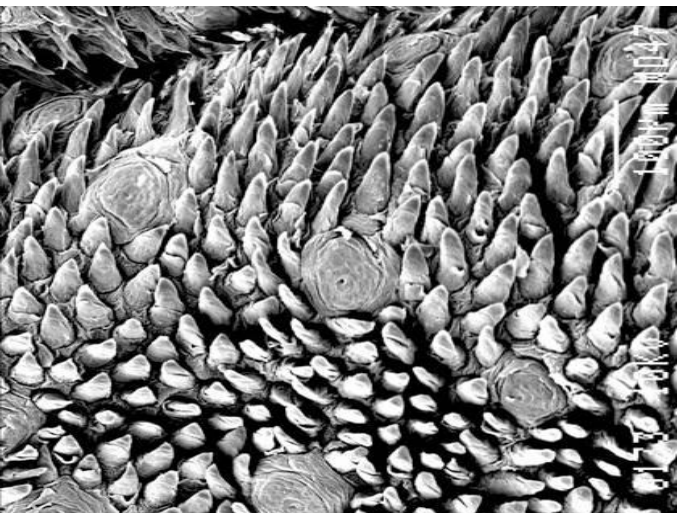
Dorsum linguae

- vazivo vytváří vysoké papily různých typů
- podslizniční vazivo není vytvořeno

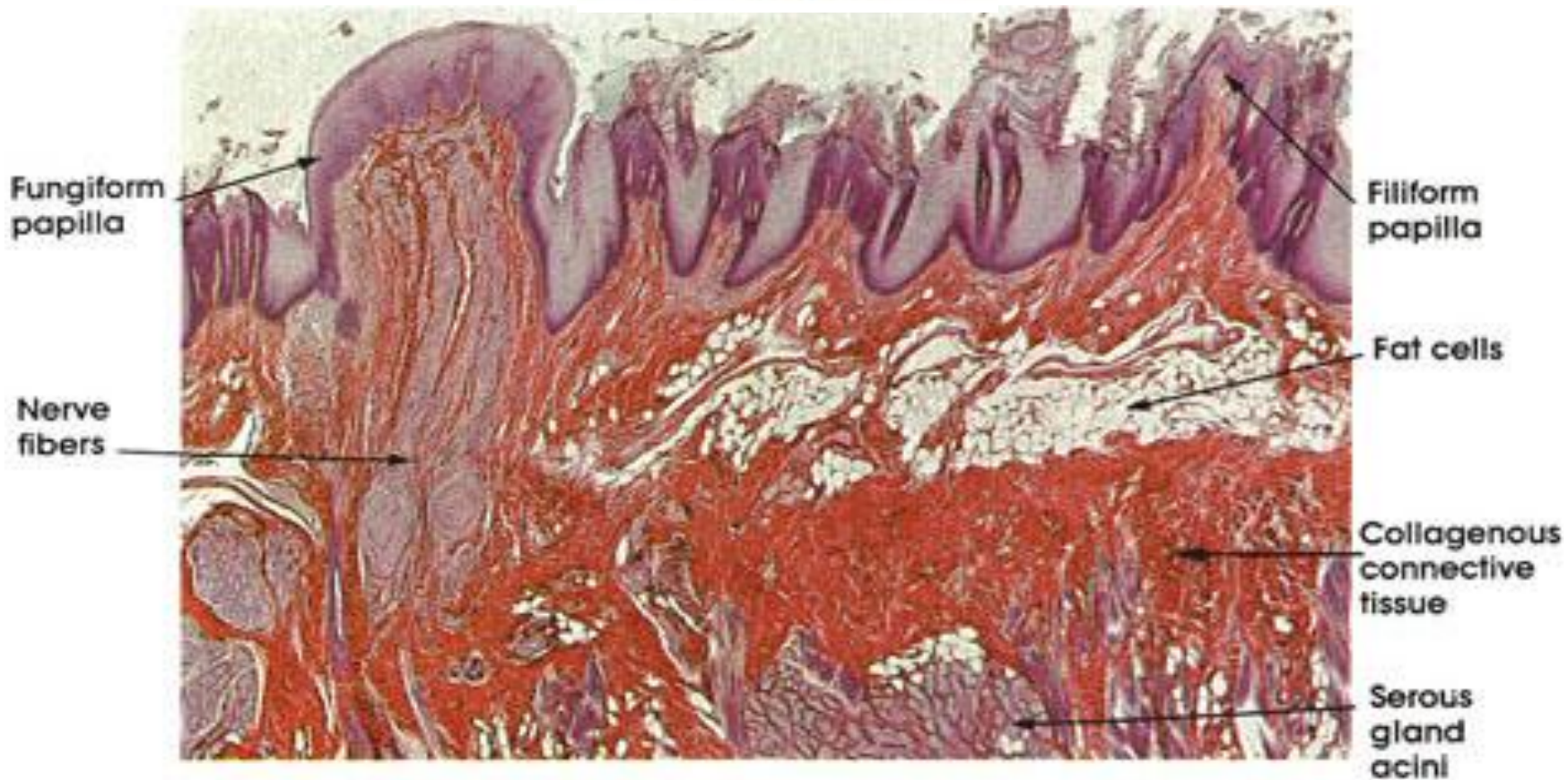
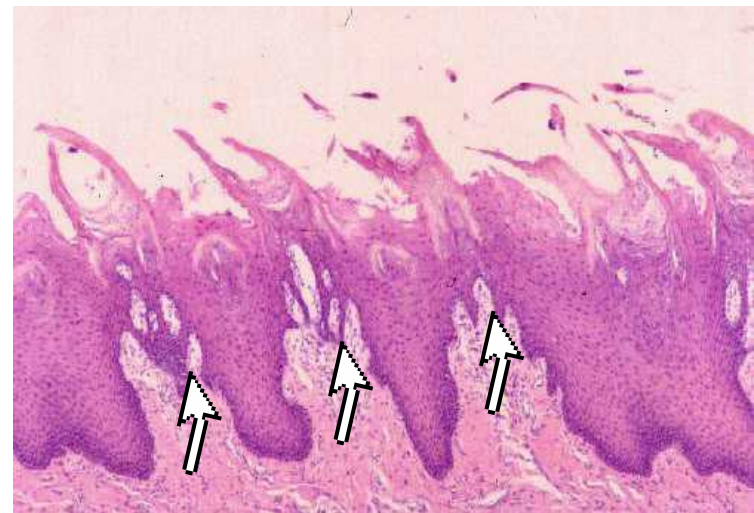
Facies ventralis, inferior (mylohyoidea):

- podslizniční vazivo je vytvořeno

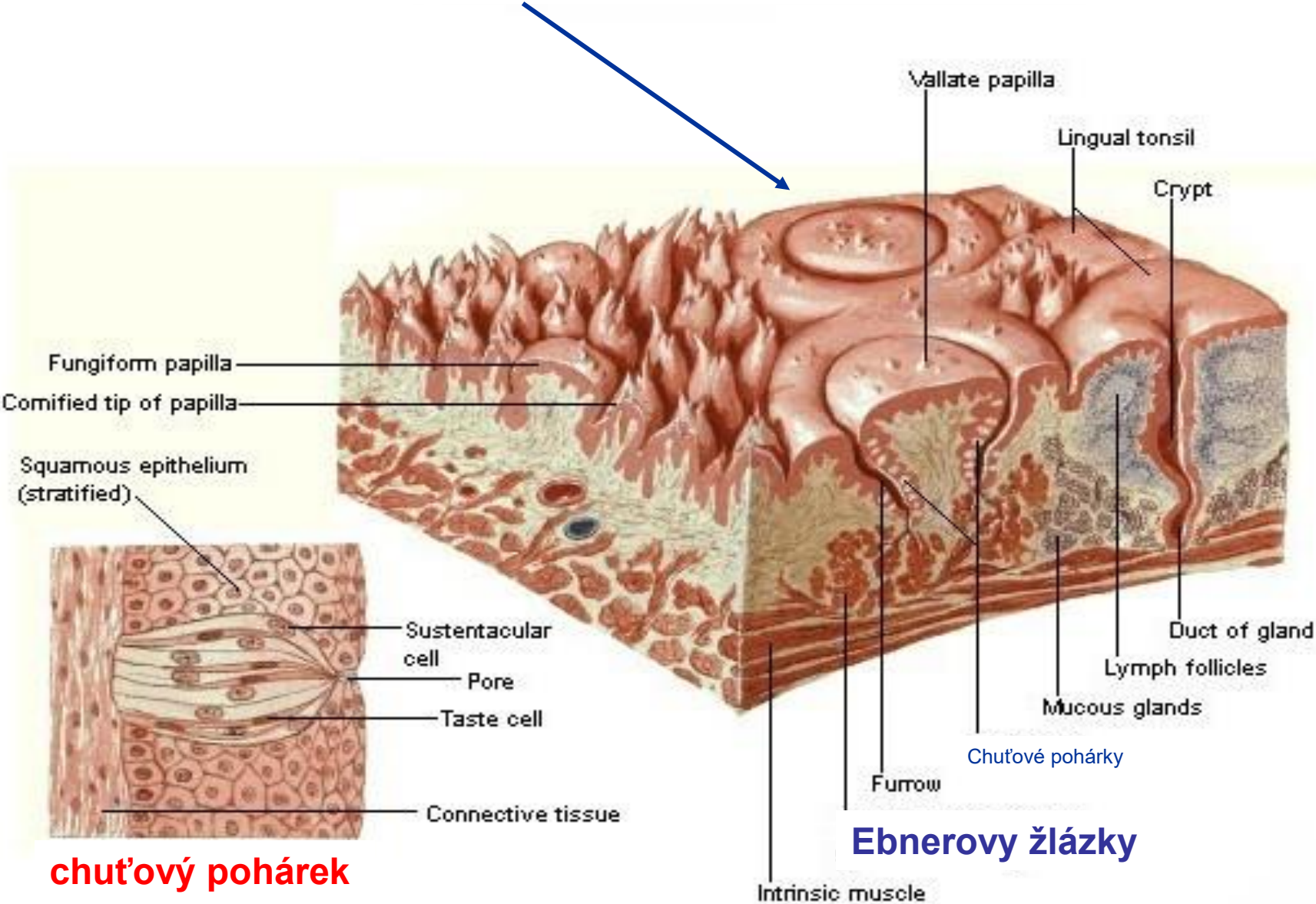

*papillae filiformes
et fungiformes*

Hrazené papily (*papillae vallatae*)

chuťový pohárek

Ebnerovy žlázy

Slina (*saliva*)

Tekutá složka 1,5 l / 24 hod, pH 7- 8

- Voda + soli, hlen, antiseptické látky (lysozym, thiokyanát, peroxid vodíku),
enzymy: α -amyláza (ptyalin), jazyková lipáza a další

Formovaná složka:

epitelie, lymfocyty, bakterie

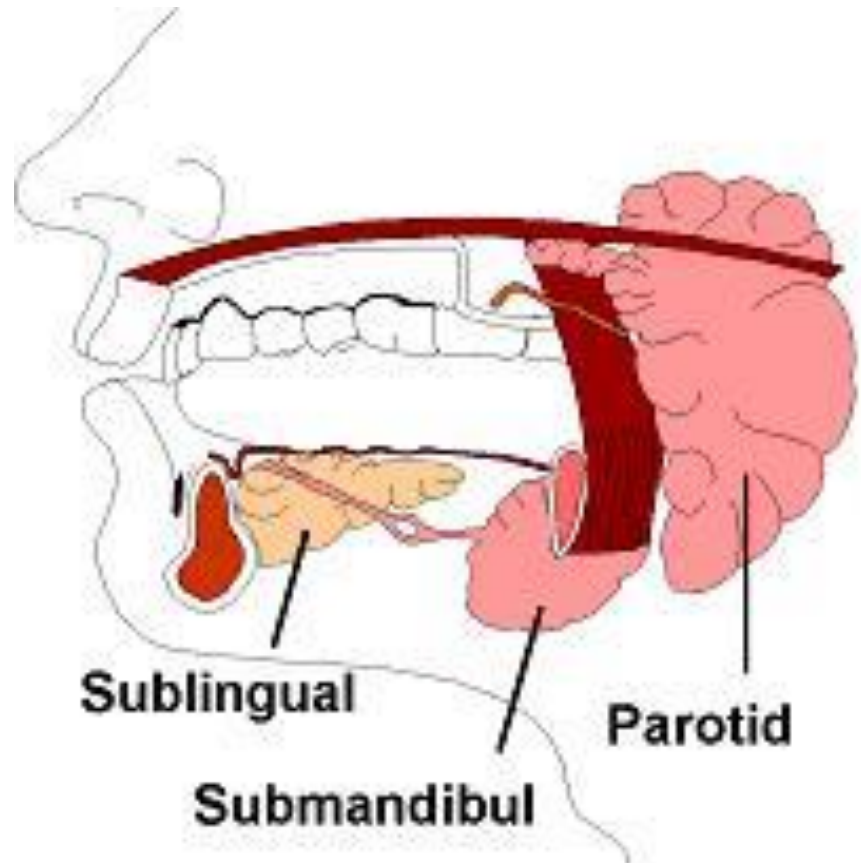
Funkce

Zvlhčení potravy

Trávení

Udržování neutrálního pH

Antibakteriální účinky

Slinné žlázy

Malé

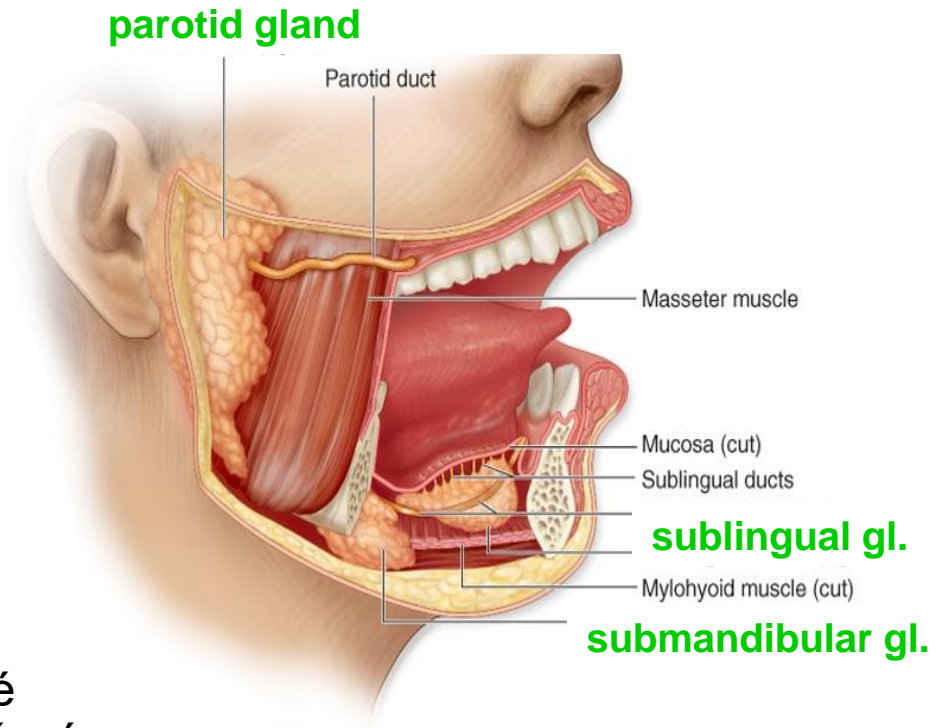
gl. labiales – smíšené
gl. buccales – smíšené
gl. palatinae - mucinózní

žlázy jazyka:

gl. lingualis anterior – smíšené
gl. gustatoriae (Ebneri) – serózní
gl. linguales posteriores (Weberi) – mucinózní

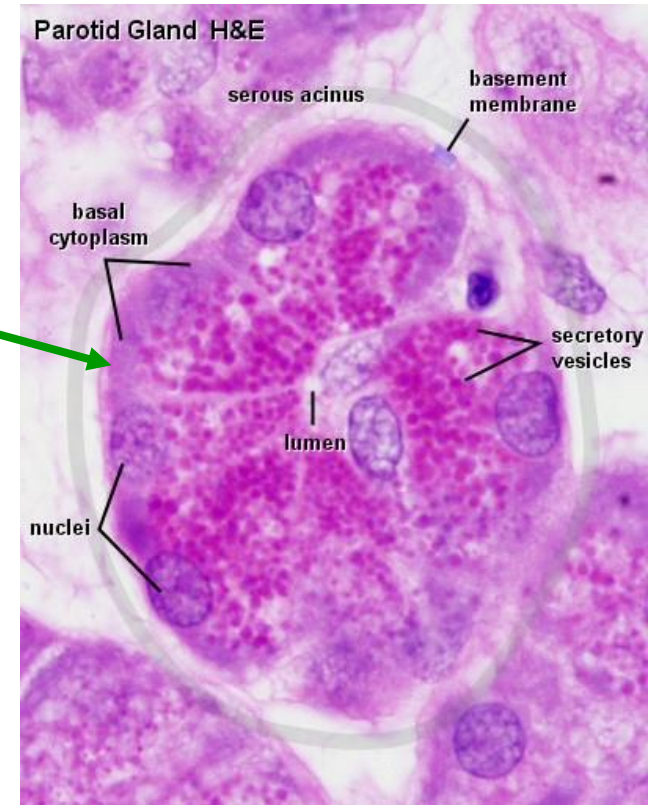
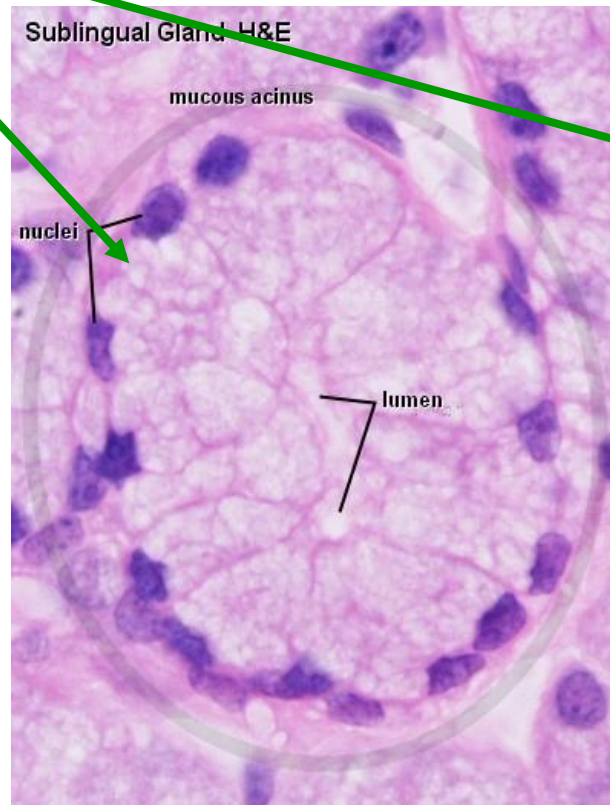
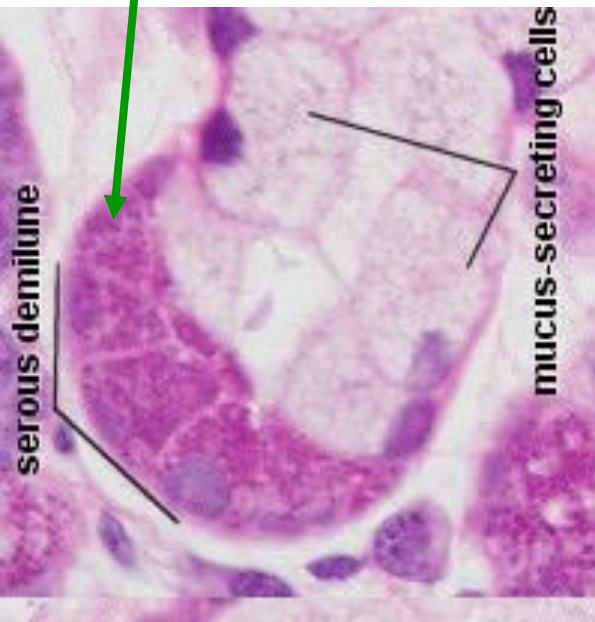
Velké – párové, složené a rozvětvené

gl. parotis – serózní
gl. submandibularis – smíšené
gl. sublingualis – smíšené

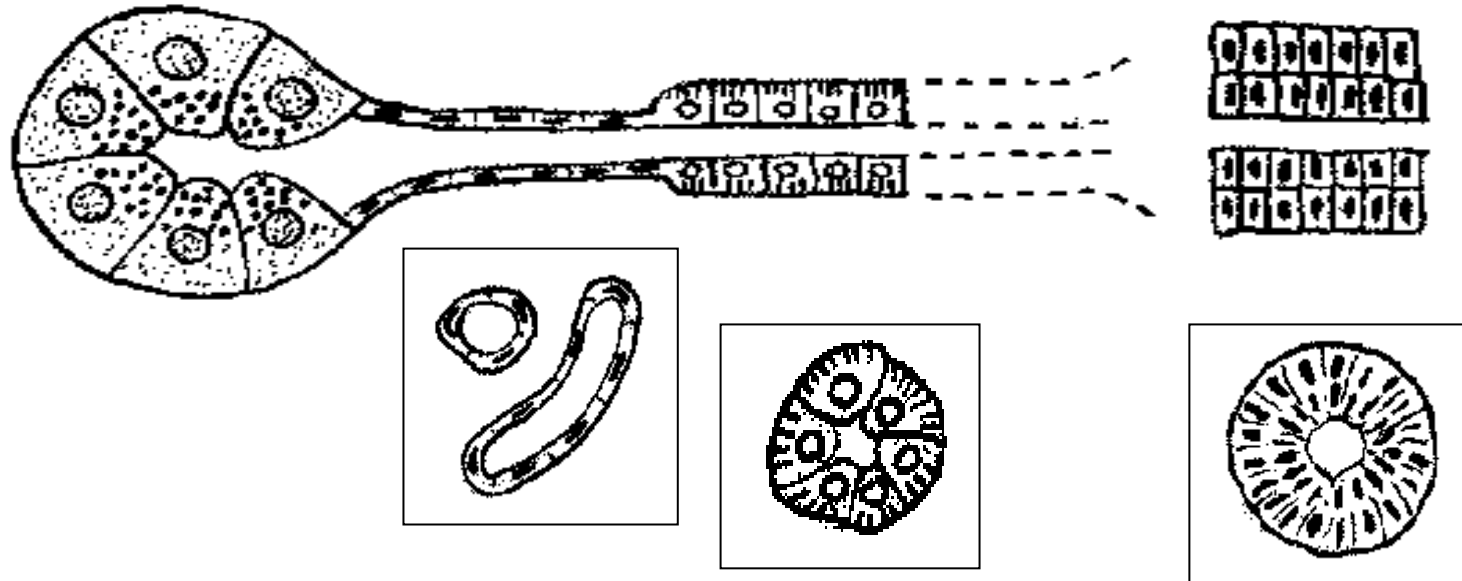
Sekreční oddíly slinných žláz

- serózní acinus
- mucinózní tubulus
- lunula (Gianuzzi)

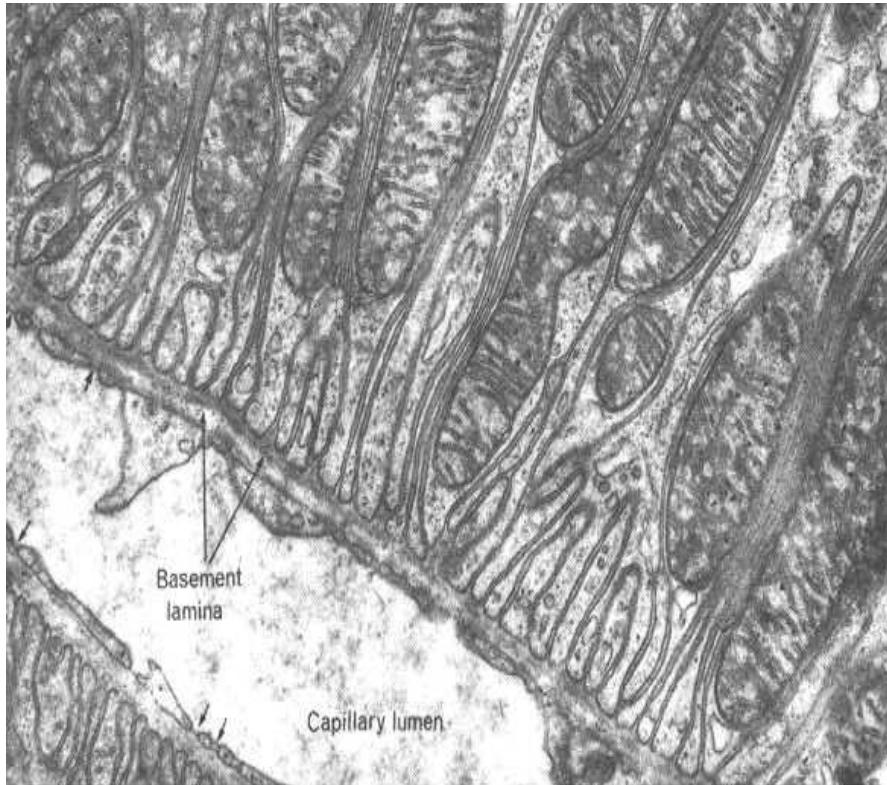
Vývodní oddíly slinných žláz

- **vsunutý** (jednovrst. plochý ep., jen v serózních a smíšených žlázách)
- **žíhaný** (jednovrst.kubický ep.; bazální labyrint → žíhání)

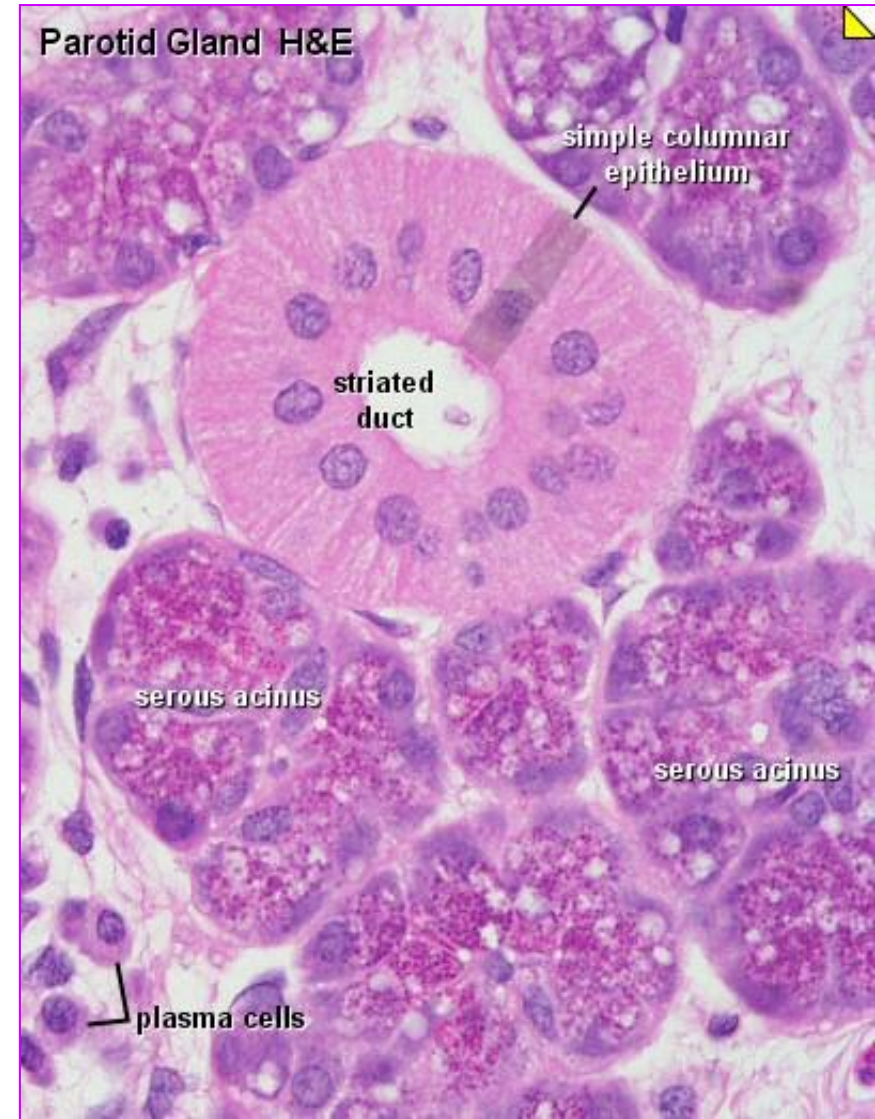

- **interlobulární** (jednovrst. – vrst. cylindr. ep., probíhají v septech)
- **hlavní** (vrst. dlažd. ep.)

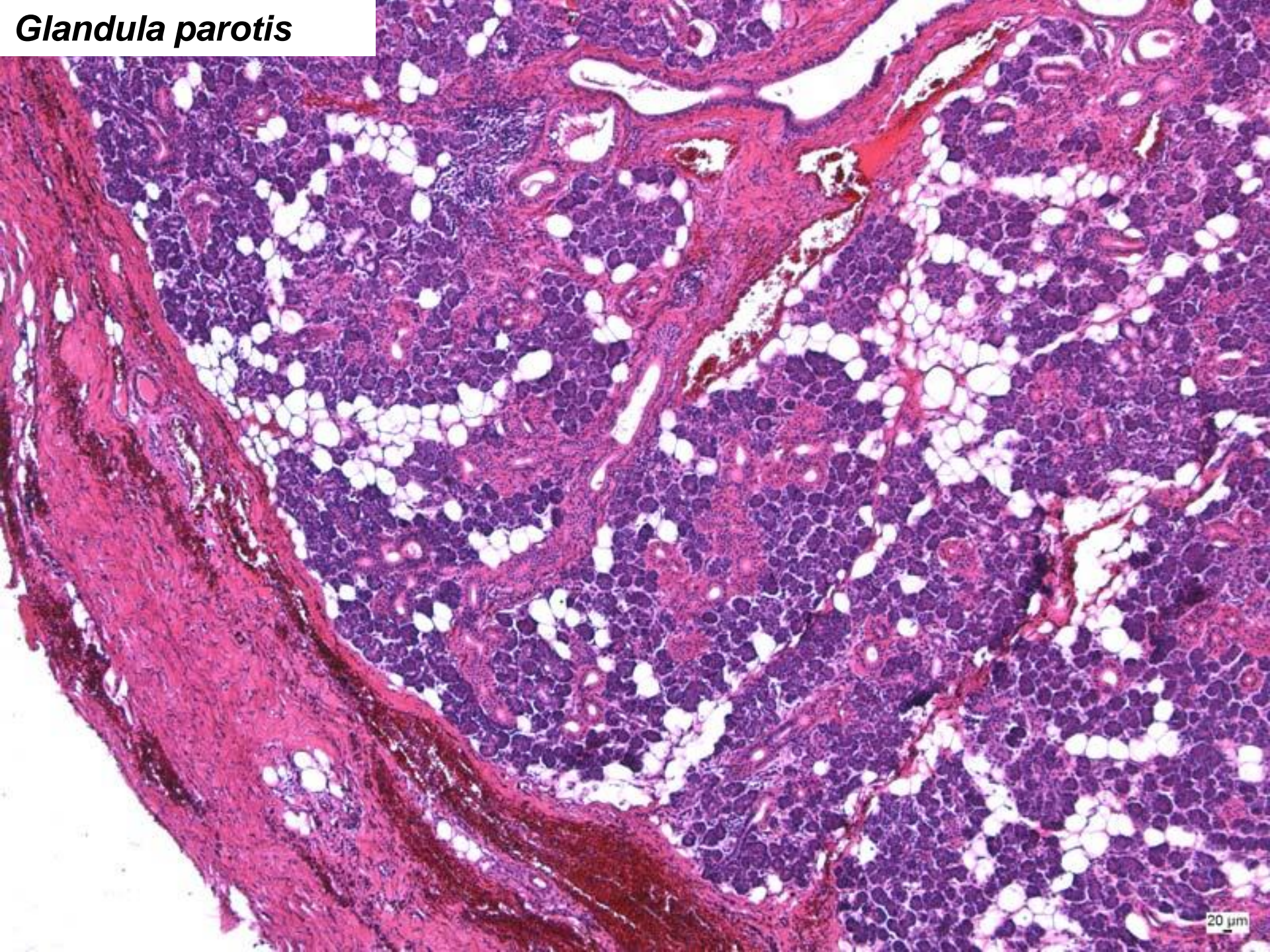
Žíhaný vývod – bazální labyrint

**Baze epitelové buňky:
invaginace plazmalemy + mitochondrie**

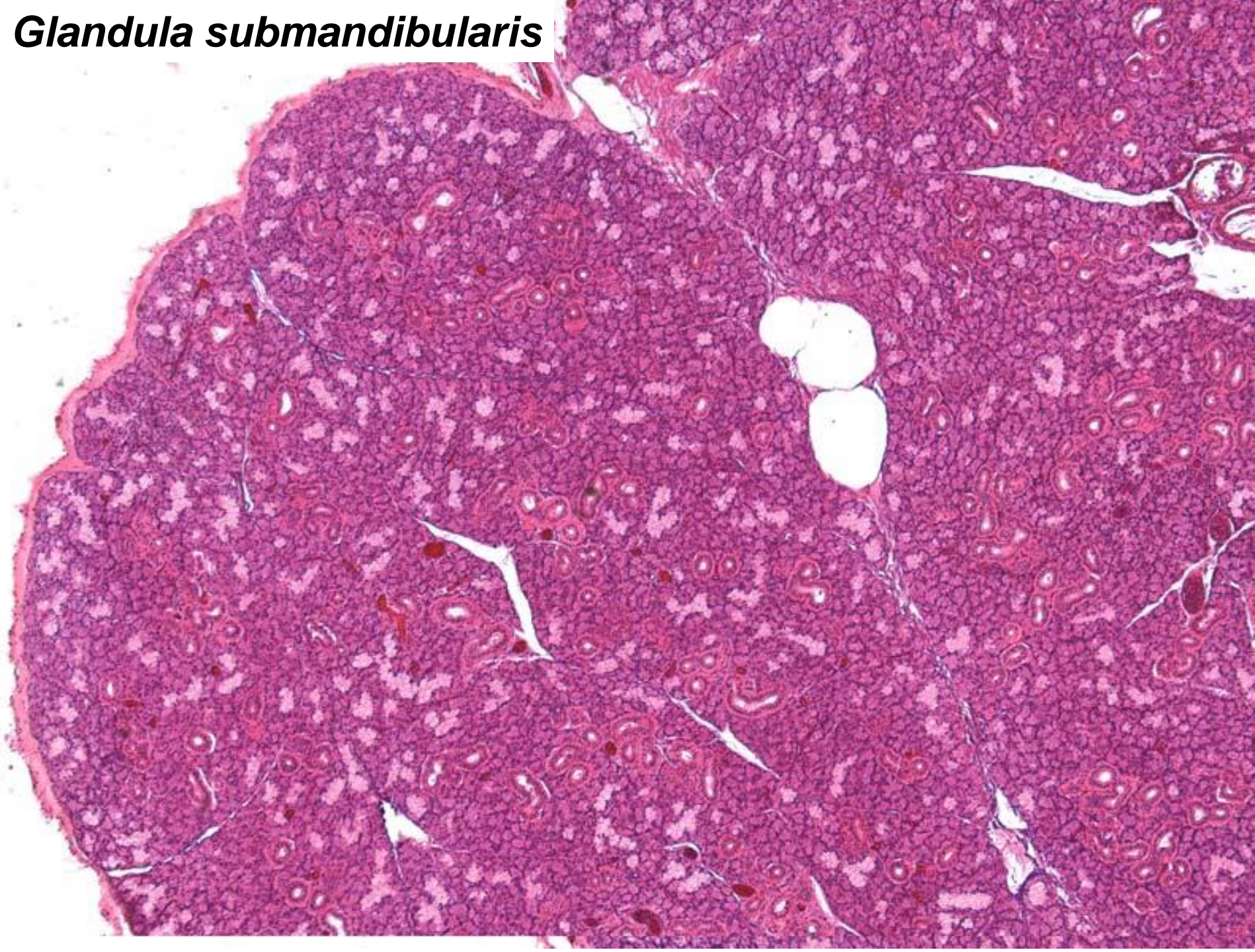

Glandula parotis

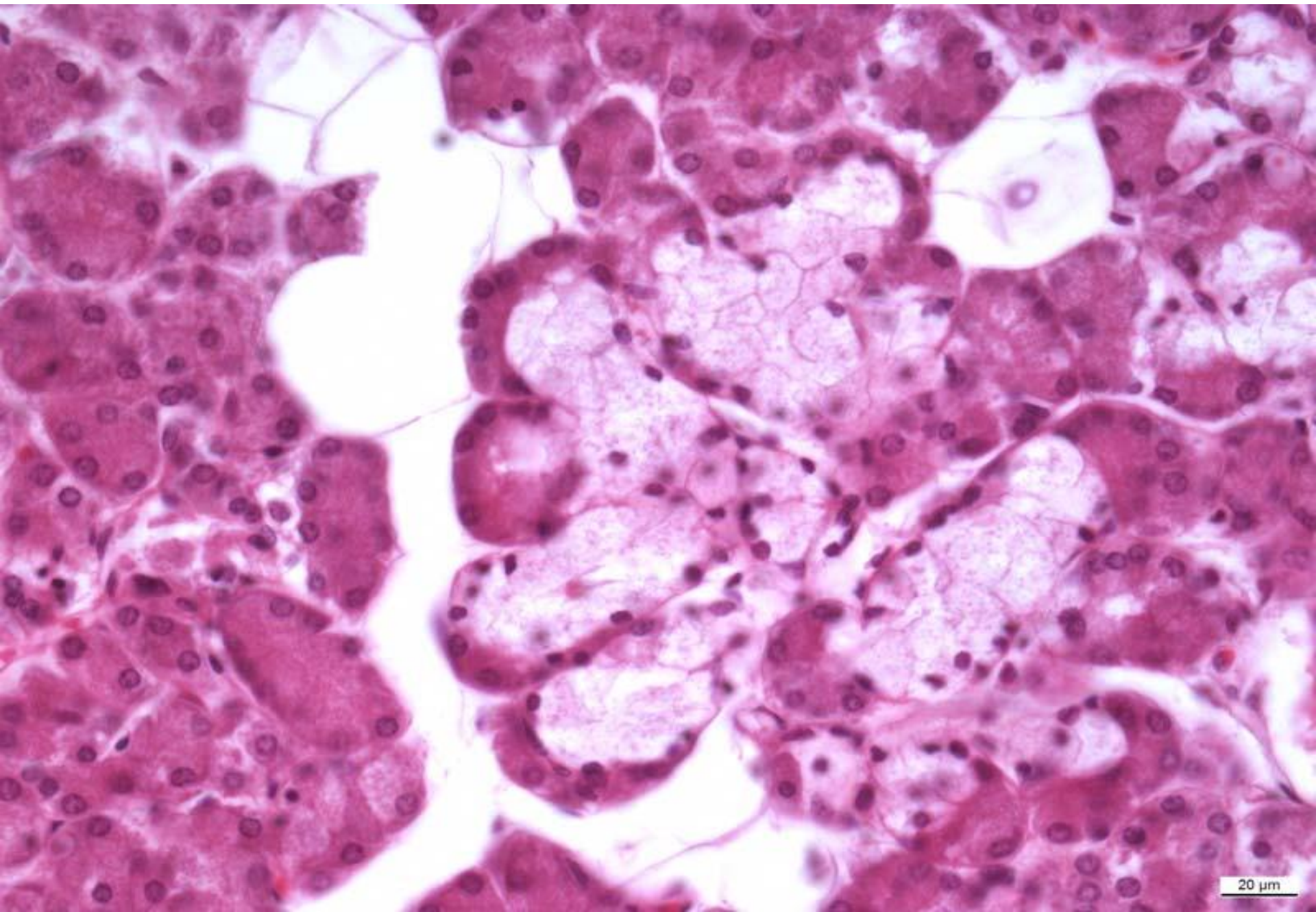

20 μ m

Glandula submandibularis

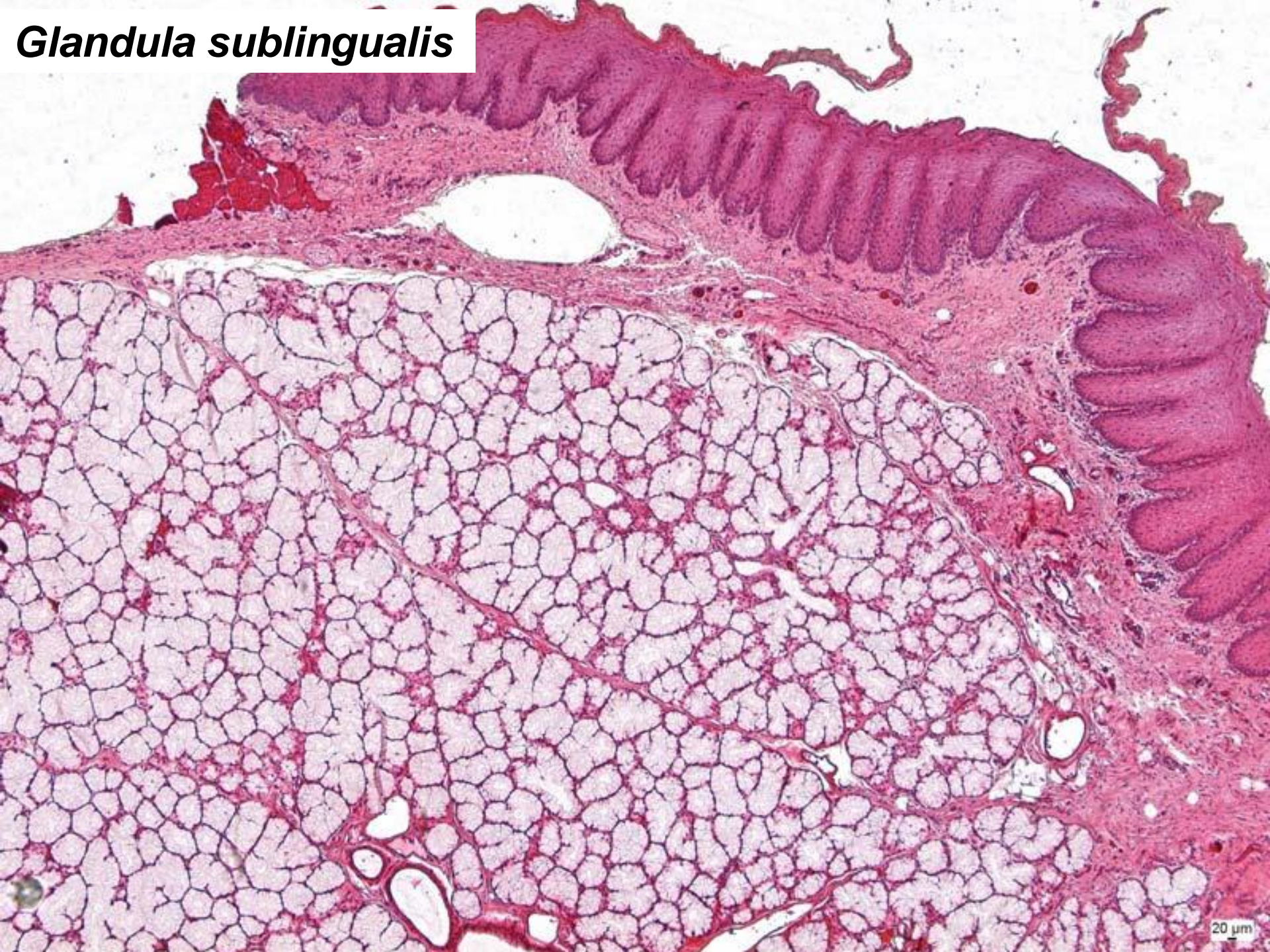
Glandula submandibularis

20 μ m

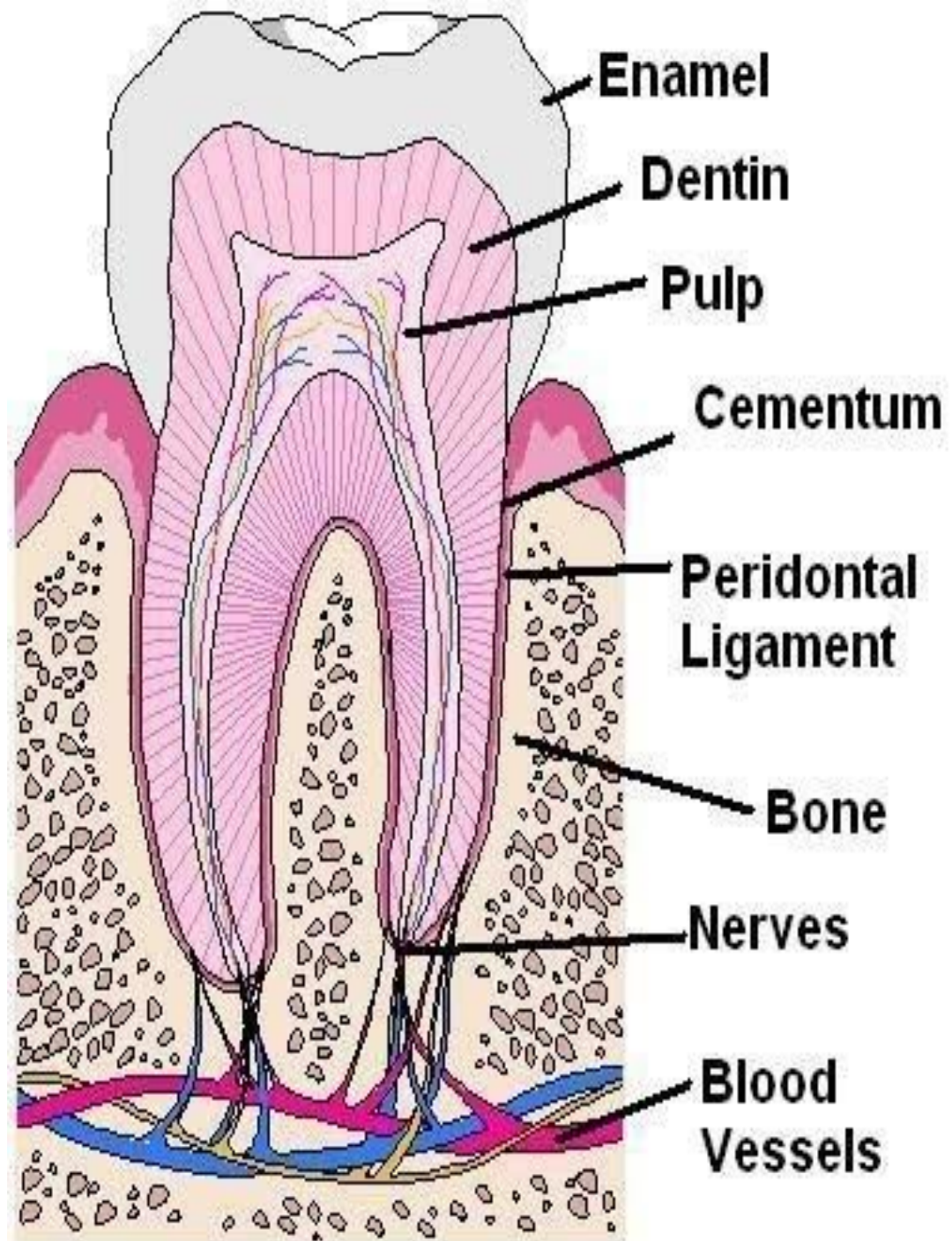
Glandula sublingualis

Tkáně zubu

(a jeho okolí)

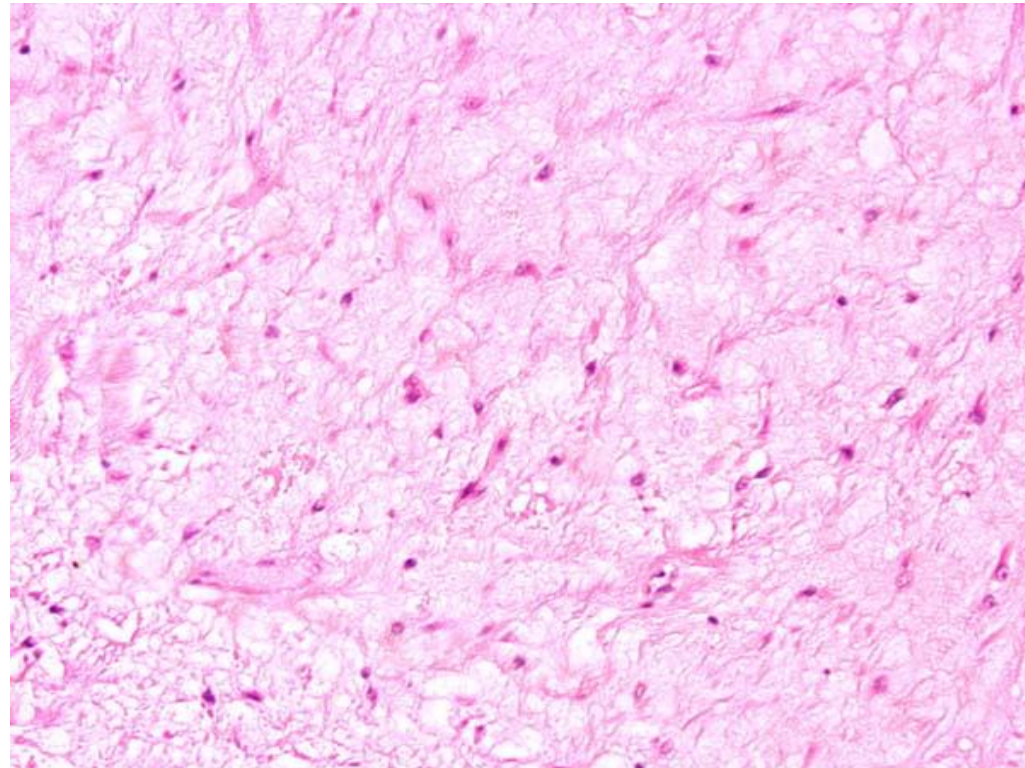
- pulpa
- dentin
- sklovina
- cement
- periodontium,
závěsný aparát,
dentogingivální
uzávěra, gingiva

Zubní pulpa

Podobná **rosolovitému vazivu** + cévy a nervy
- výživa odontoblastů na periferii

Fibroblasty, bloudivé
buňky
Kolagenní, retikulární
vlákna
Amorfní hmota (PG, GP)

Zubovina (dentin)

Modifikace kosti (bez lamel, bez cév)

Anorganická složka - hydroxyapatit

Organická složka:

- **odontoblasty**
- kolag. vlákna (kolagen I) + amorfní hmota

Uspořádání:

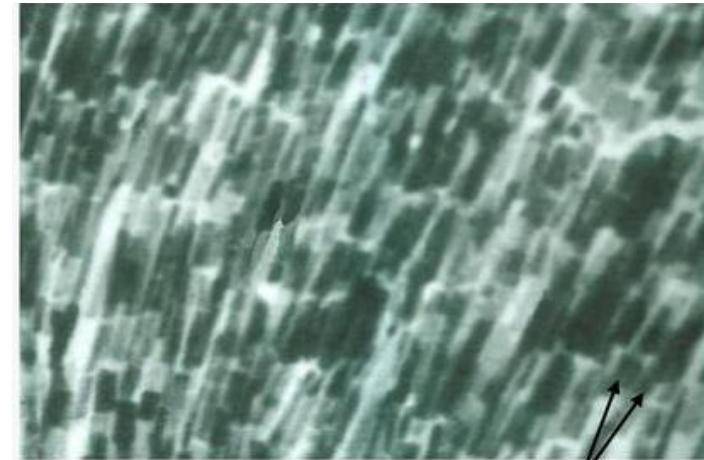
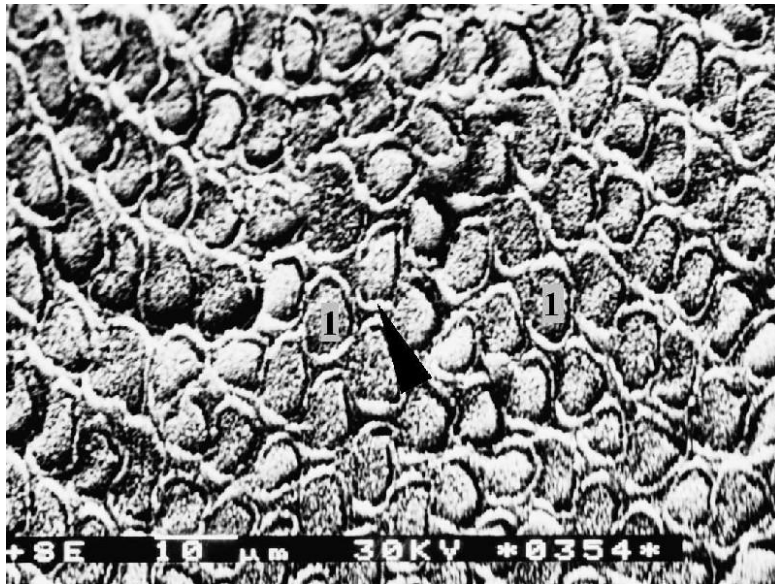
- Odontoblasty – mimo dentin, na periferii pulpy
- **Tomesova vlákna** (výběžky odontoblastů) – v dentinu (dentinové kanálky)

- Tomesova vlákna probíhají v **dentinových tubulech** ⇒ radiální žíhání
- **predentin** (nekalcifikuje, měkký, na HE preparátech růžový)
- **Tomesova vrstva zrnitá** a **Czermakovy lakuny** (nepravidelně mineralizovaný dentin)

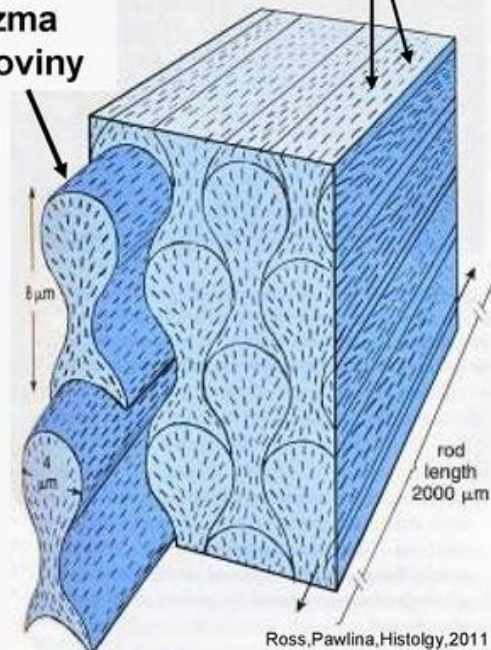
Sklovina (*email*)

- Bílá, **tvrdá** – **95,5%** anorganických solí, 4% vody, proteiny (amelogeniny, enameliny)
- **Nebuněčná** – ameloblasty pouze při vývoji
- Sklovinná **prizmata** (hranoly) oddělená interprismaticou substancí
- Povrch kryje cuticula dentis

Uspořádání krystalů hydroxyapatitu ve sklovinném prizmatu

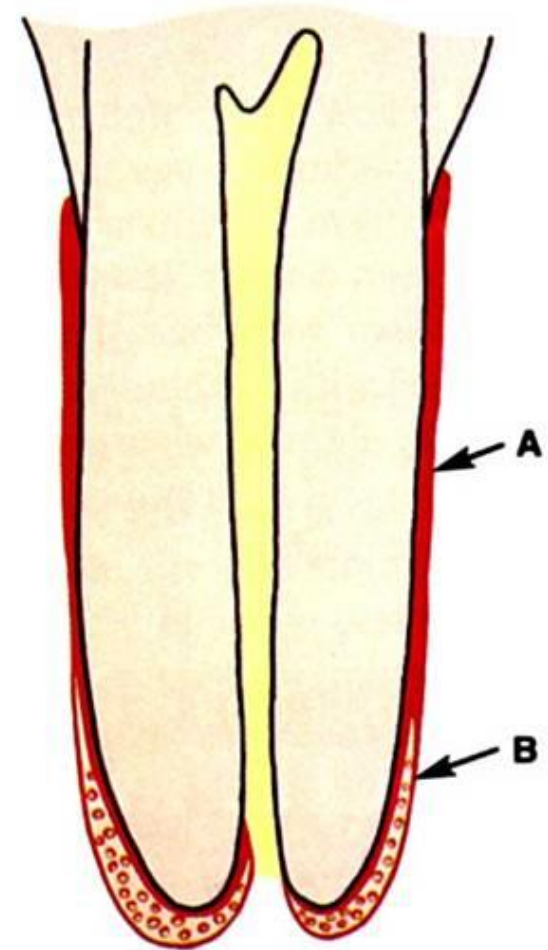
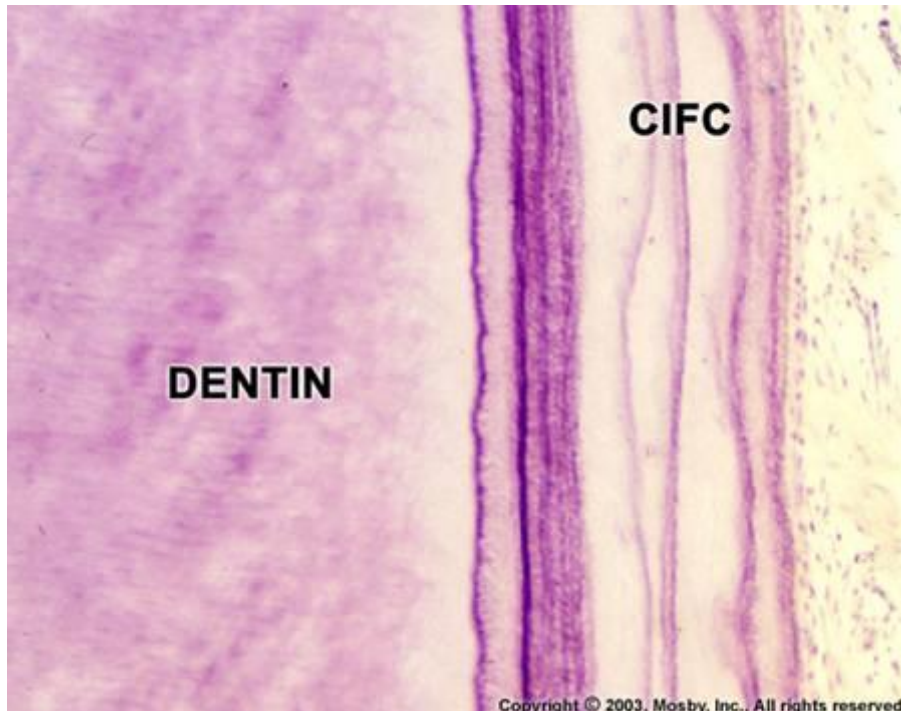
prizma skloviny

Cement (cementum, substantia petrosa)

kostní tkáň vláknitého typu

- kryje kořeny zubů
- avaskulární
- vzniká apozicí - inkrementální čáry

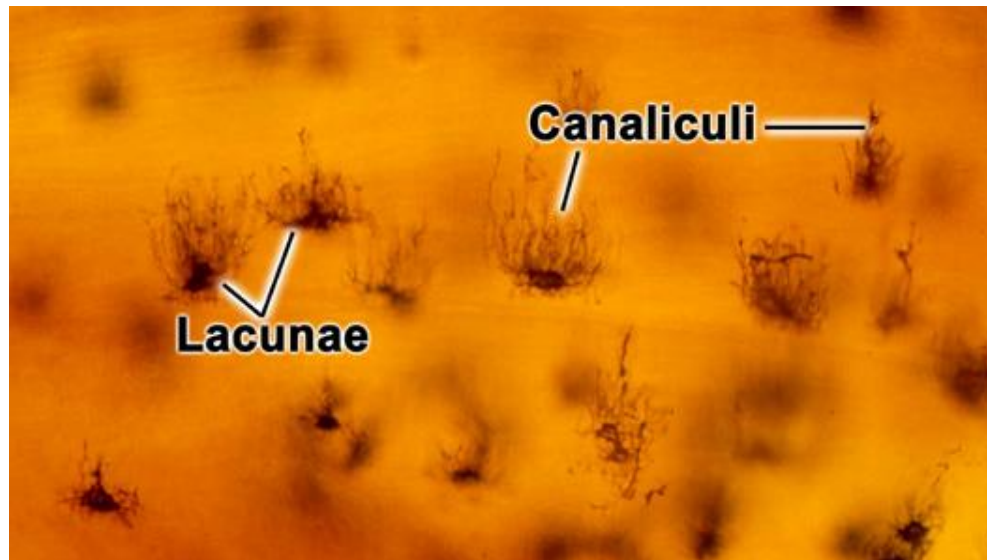

Cementocyty - v lakunách ($\approx$ osteocyty)

Mezibuněčná hmota = cementová matrix - kolagenní vlákna a zvápenatělá amorfní substance

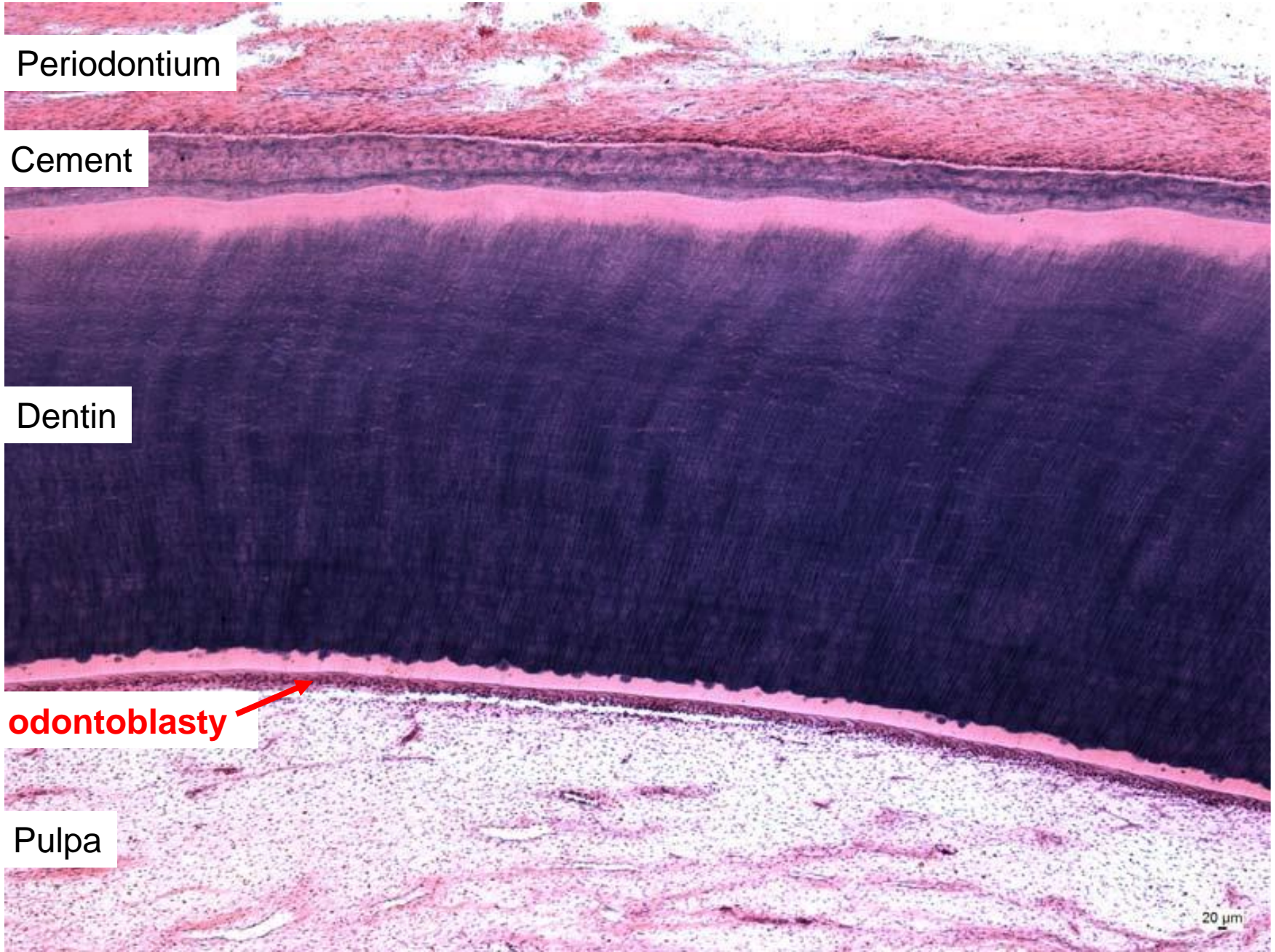
Cement primární - bez cementocytů, v rozsahu celého kořene, nasedá přímo na zubovinu, tloušťka 10 - 200 μm

Cement sekundární – cementocyty, na zubních apexech, až 500 μm

Zub – kořen

Tvrdé tkáně zubu a lamelózní kost - srovnání

	sklovina	zubovina	cement	lamelózní kost
barva	modrobílá	nažloutlá (slonová kost)	žlutohnědá	žlutohnědá
anorganická složka váh. %	95	70	61	45
organická složka váh. %	1	20	27	30
H₂O	4	10	12	25
kolagenní vlákna	žádná	ano /kolmo k dentinovým tubulům/	ano / plst' /	ano /v lamele stejným směrem/
buňky	ameloblasty chybějí	odontoblasty (uloženy na pulpární straně dentinu)	cementoblasty (cementocyty)	osteoblasty osteocyty
krevní cévy	ne	ne	ne	ano (v Haversových kanálcích)
nervy	ne	ano (na začátku dentinových tubulů)	ne	ano (v Haversových kanálcích)

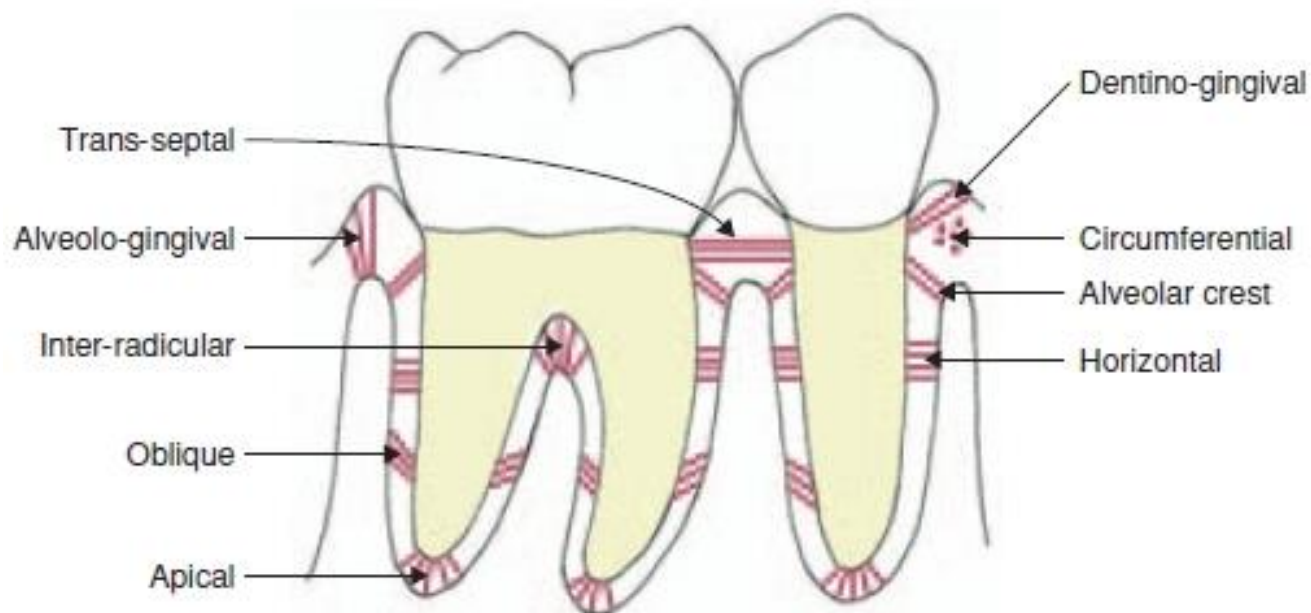
Periodontium (ozubice, periost zubu) -závěsný aparát

Pevný závěs zubu – snopečky kolagenních vláken:

Gingivální - od zubních krčků ke gingivě

Transseptální – mezi krčky sousedních zubů

Alveolární – od zubního kořene ke stěně zubního lůžka

Dáseň (gingiva)

Odolná vůči tlaku a tření

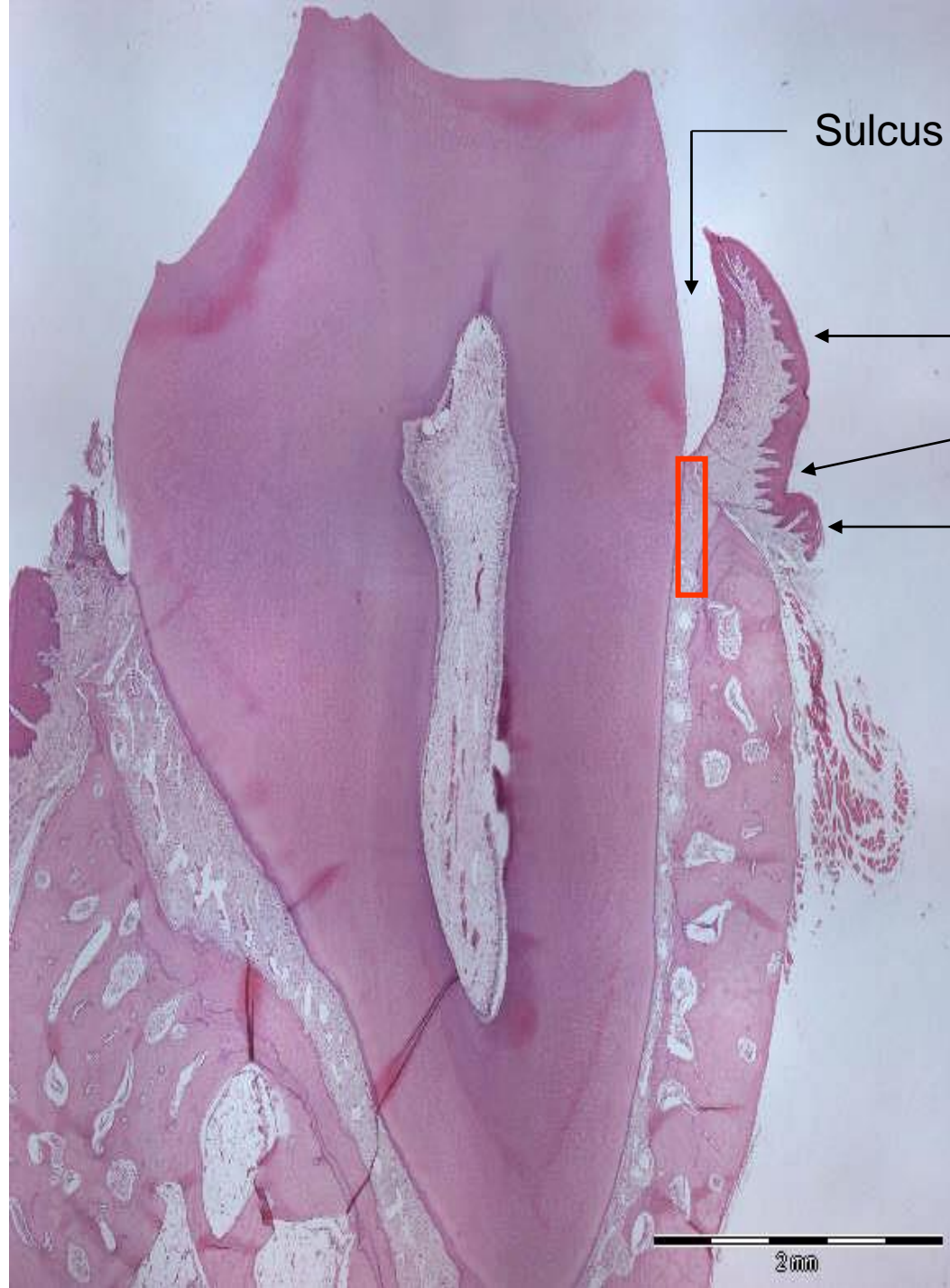
Epitel, slizniční vazivo husté kolagenní, bez podslizničního vaziva

Volná dáseň – hladká, oddělená od zubu sulcus gingivalis, tvoří mezizubní papily

Paramarginální rýha

Připoutaná dáseň – hrbolatý proužek, oddělená od okolní sliznice mukogingivální čarou

Gingivodentální uzávěra – epitel pevně srostlý s tvrdými tkáněmi zubu – znemožňuje pronikání slin a pevných složek

Sulcus gingivalis

Gingiva libera (volná)

Paramarginální rýha

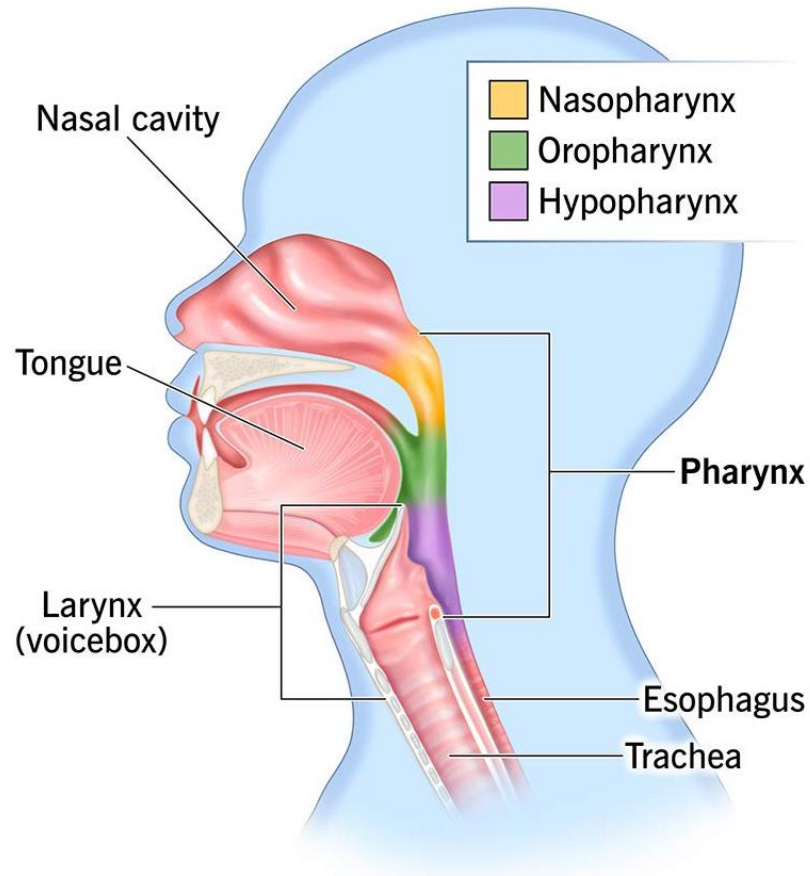
Gingiva affixa (připoutaná)

Gingivodentální uzávěra
(Gottliebova těsnící epitelová
manžeta)

2mm

Hltan (pharynx)

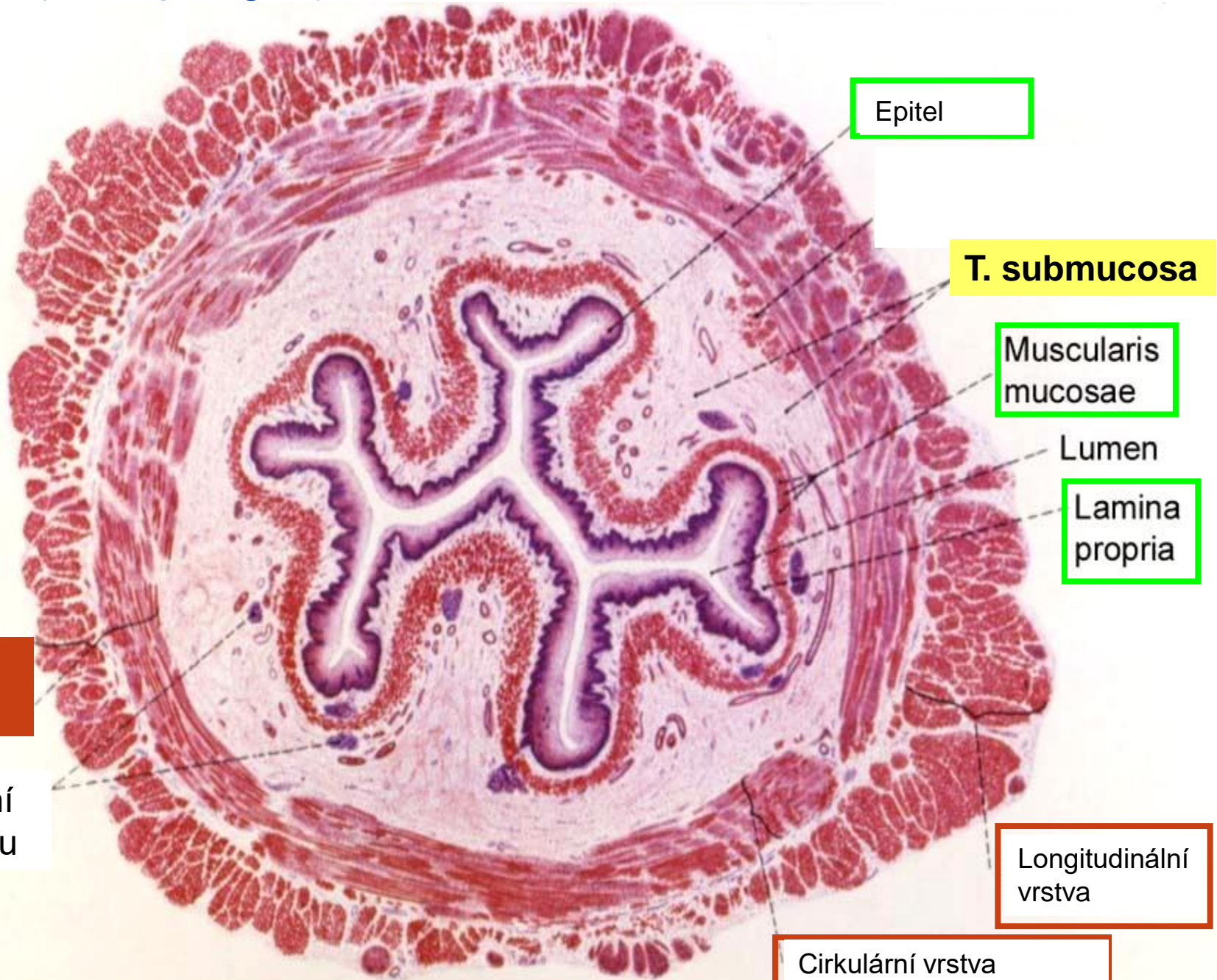
Throat

Sliznice – epitel + lamina propria (řídké kolagenní vazivo)

- epitel dýchacího oddílu – víceřadý cylindrický s řasinkami
- epitel trávicí trubice – vrstevnatý dlaždicový

Jícen (*Oesophagus*)

Jícen:

Sliznice

- ep. vrstevnatý dlaždicový
- lamina propria – řídké kolag.vazivo
- lamina muscularis – hladká sval.tkáň

Podslizniční vazivo

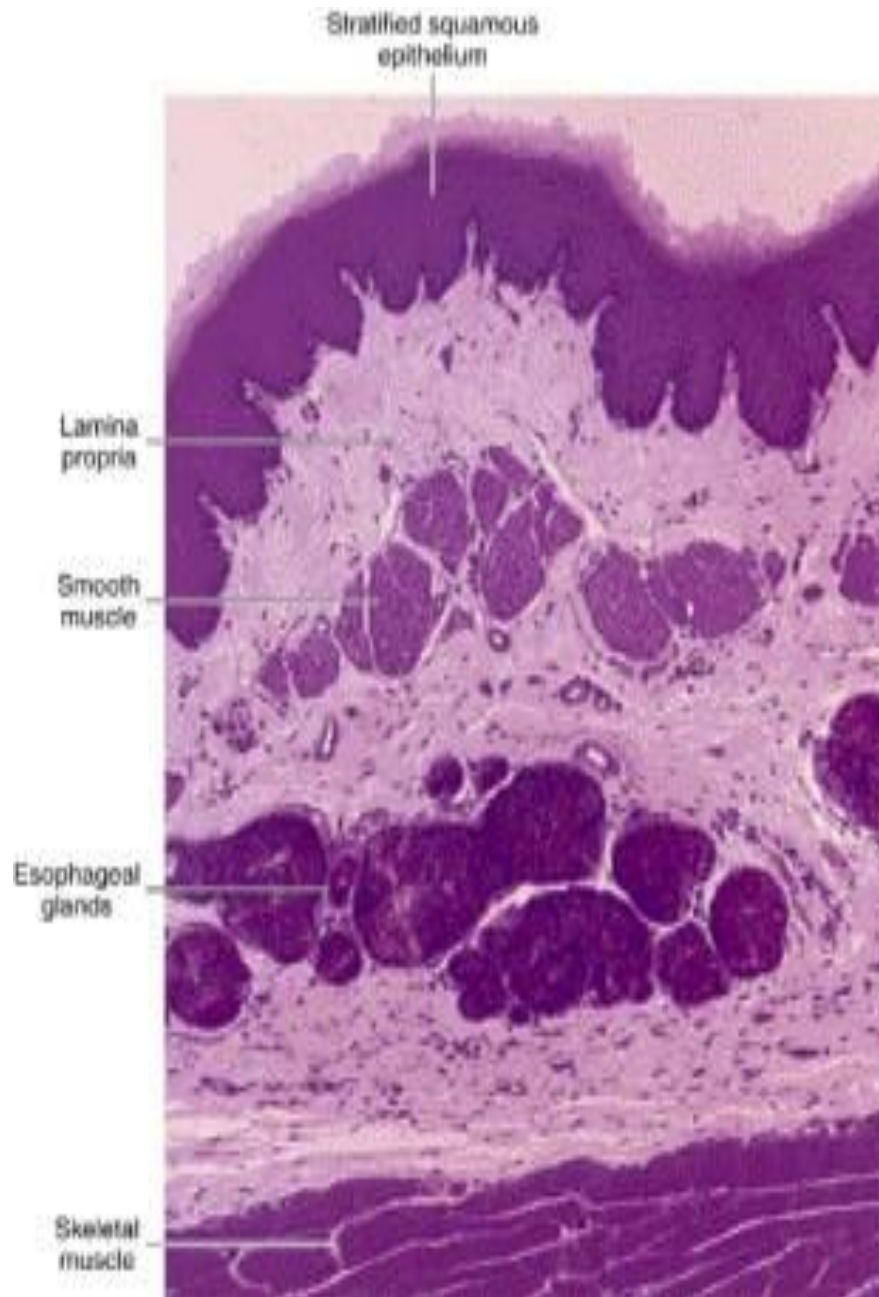
řídké kolag. (+ cévy, plexus submucosus, mucin.žlázky)

Externí svalovina

horní 1/3 – kosterní
střední 1/3 – kosterní + hladká
dolní 1/3 – hladká

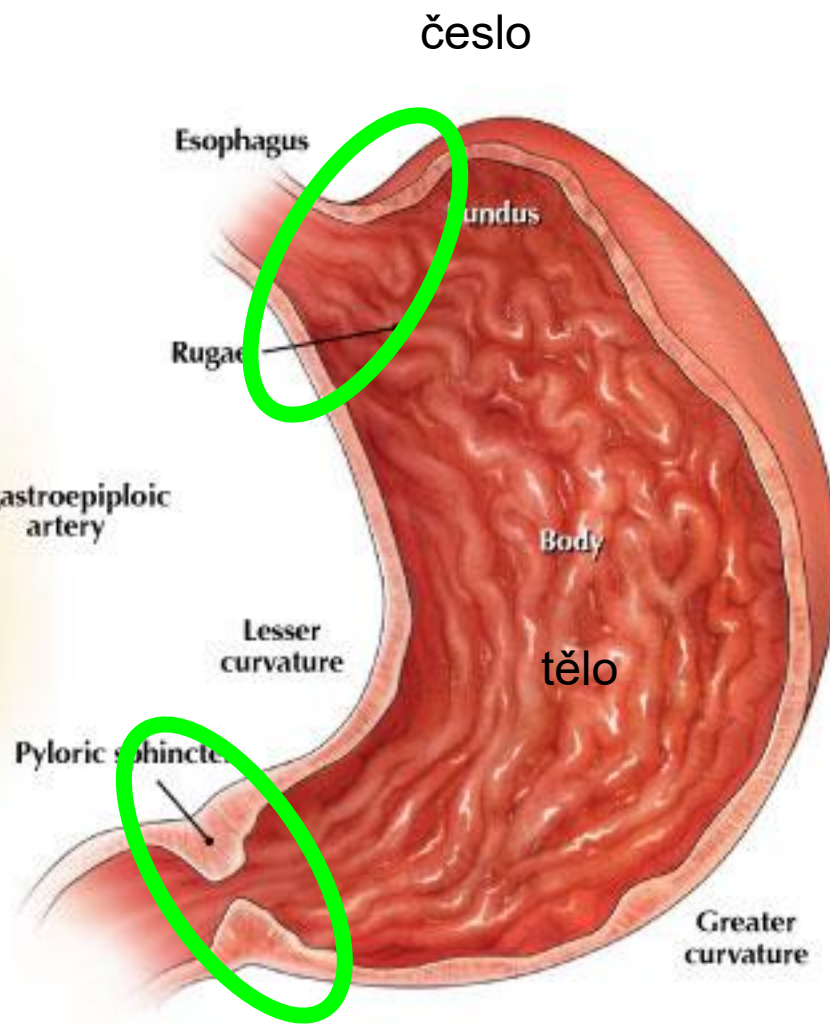
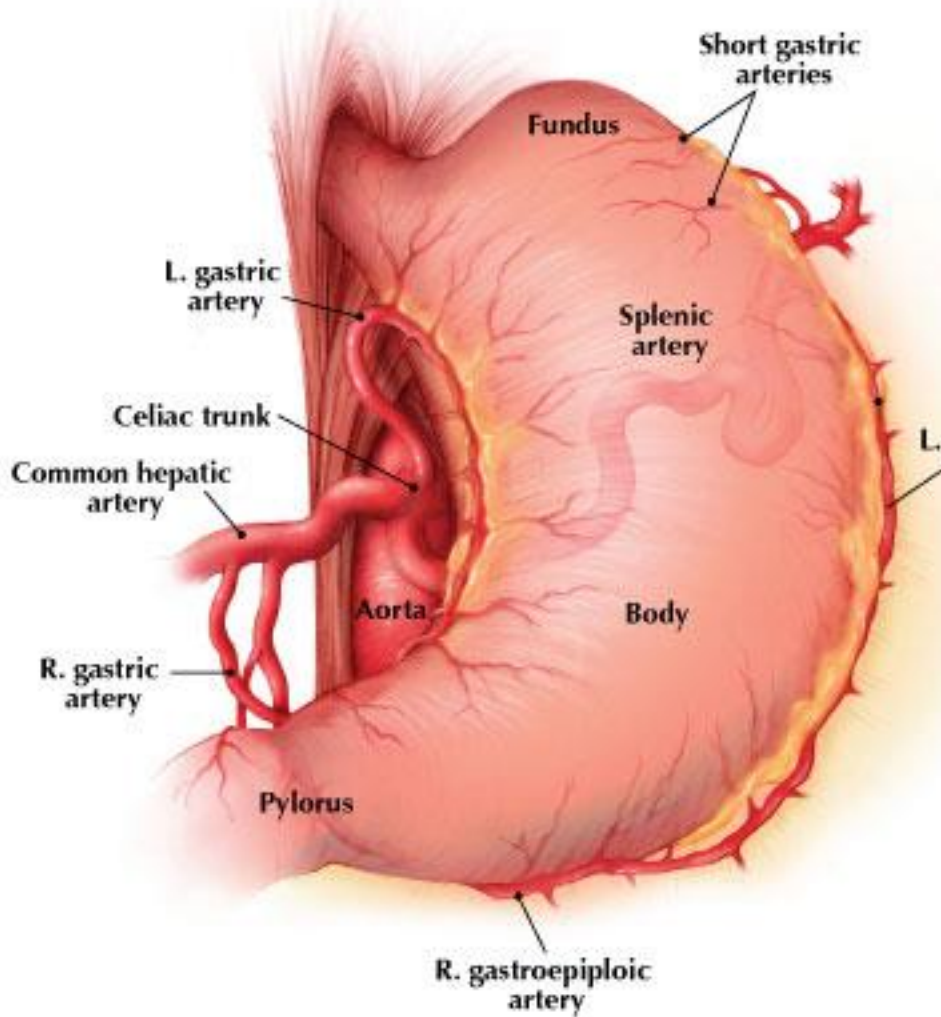
- vnitřní vrstva cirkulární
- zevní vrstva longitudinální
- plexus myentericus

Adventicie x Seróza

Žaludek

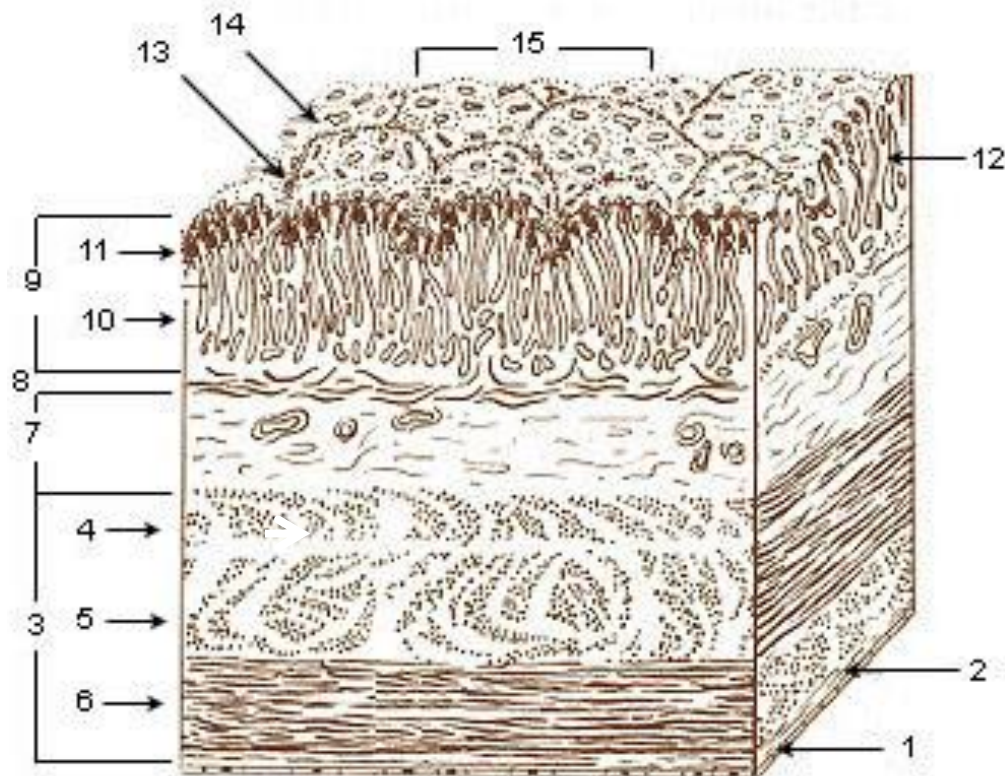
česlo

vrátník

Žaludek

řasy (rugae),
políčka (areae gastricae),
jamky (foveolae gastricae)

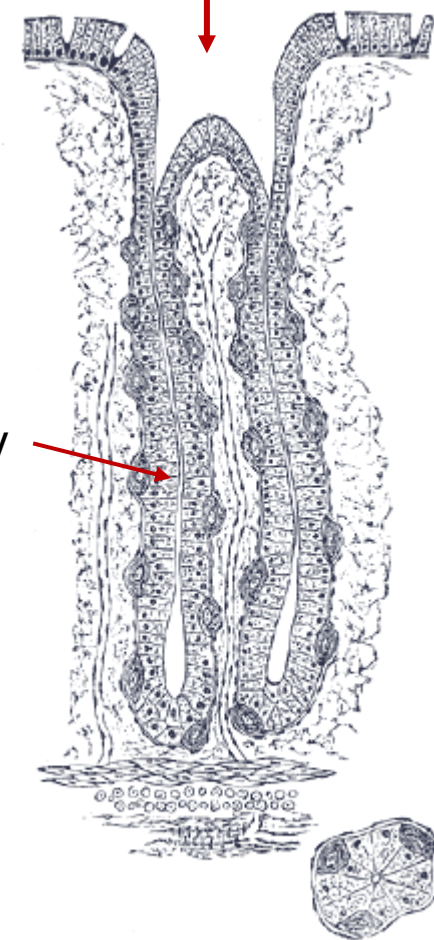
- epitel jednovrstevný cylindrický
- I. propria mucosae: vazivo + žlásky (řídke kolag., v pyloru retikulární)
- I. muscularis mucosae

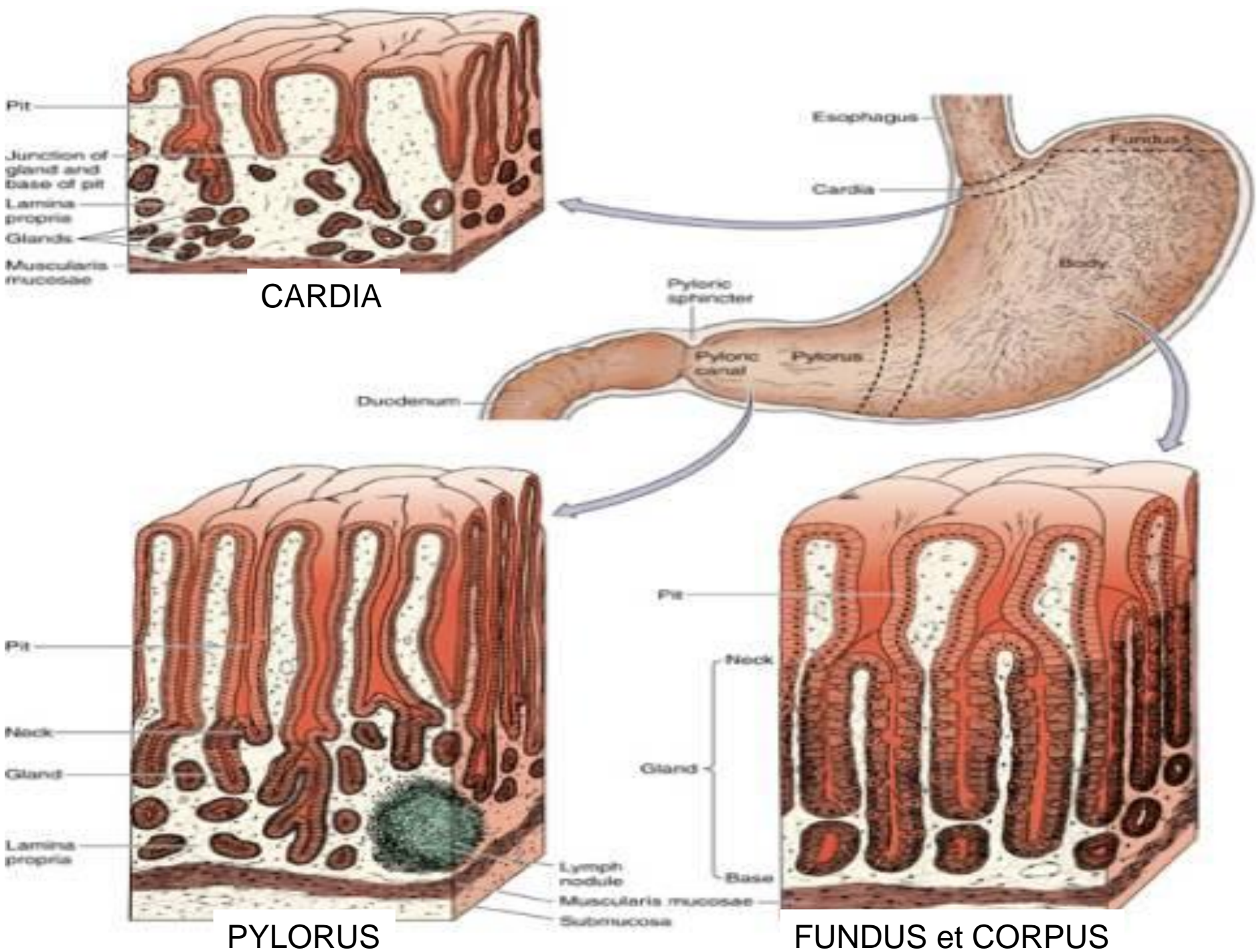

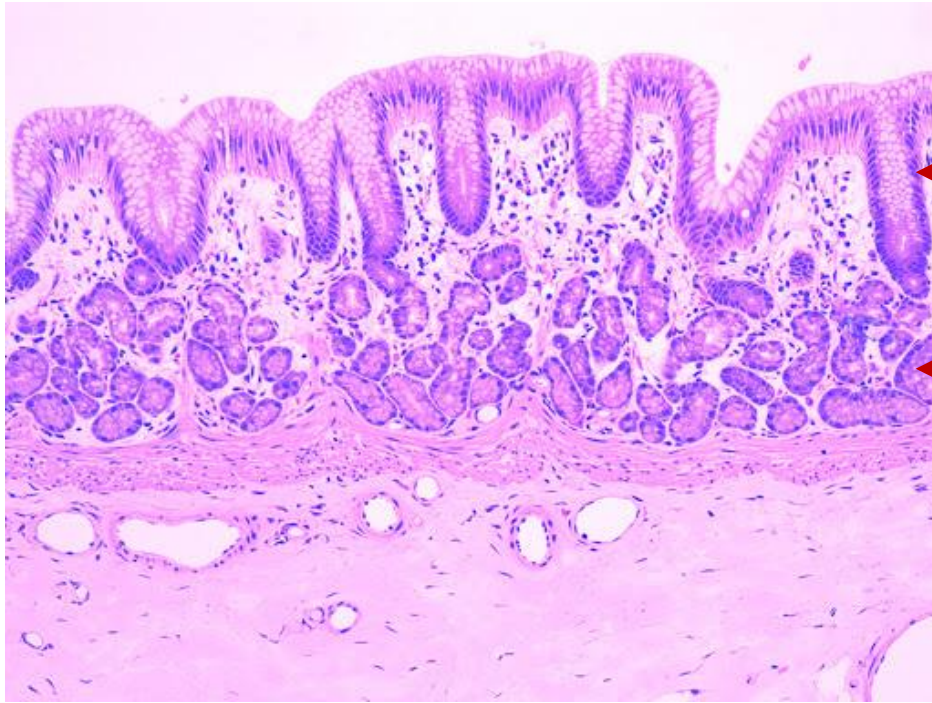
Žaludeční
jamky

žlázky

Mucinózní žlázký

Cardia (česlo)

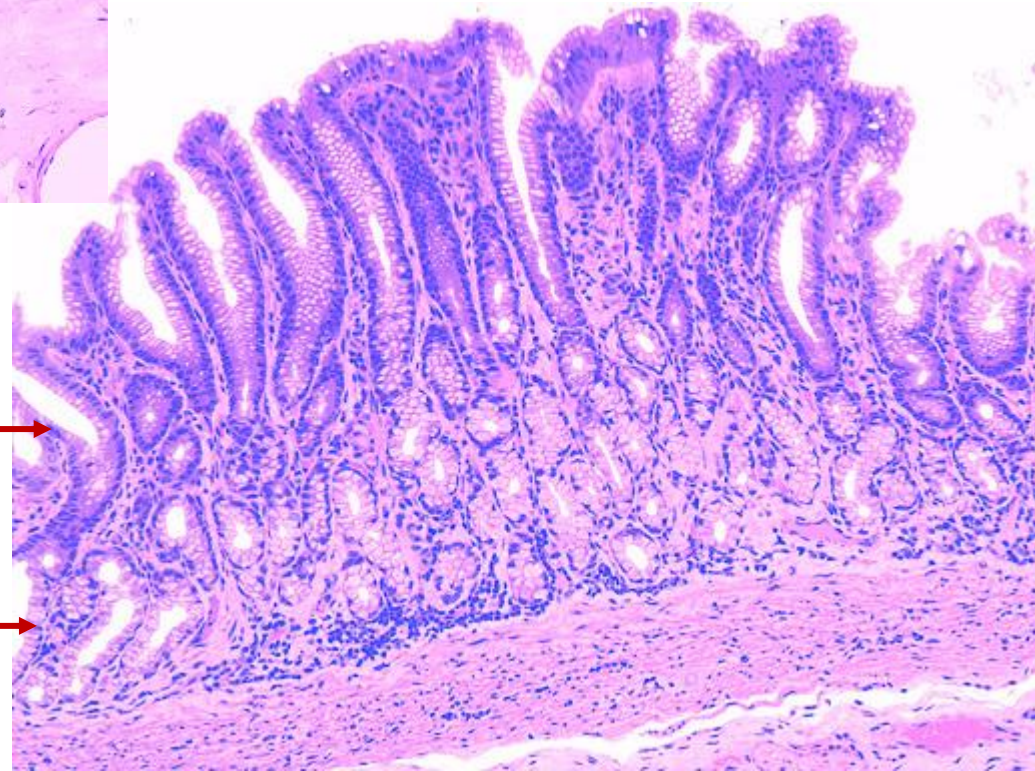
jamky

žlázký

Pylorus (vrátník)

jamky

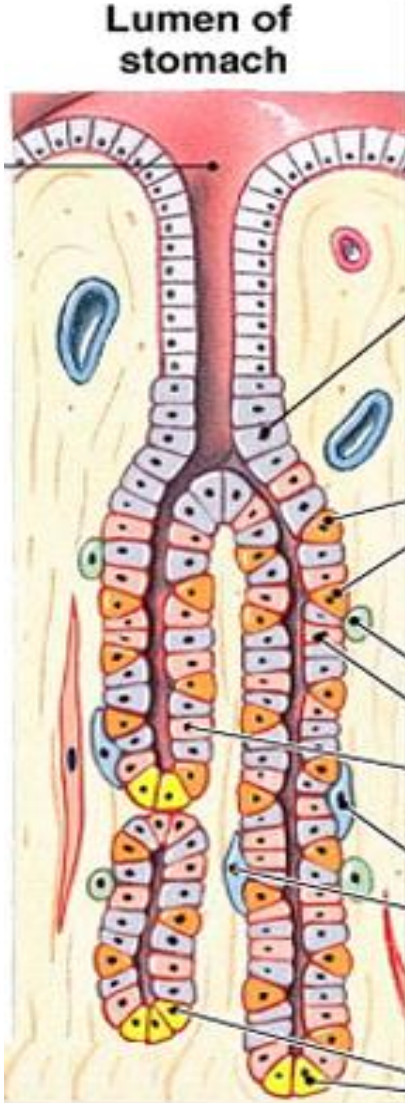
žlázký

Fundus et corpus - *Gll. gastricae propriae*

typy buněk:

- bb. hlavní (pepsinogen)
- bb. krycí (HCl)
- bb. Krčků (hlen)
- bb. endokrinní

<i>Cell Types</i>	<i>Substance Secreted</i>
Mucous neck cell	Mucus (protects lining)
	Bicarbonate
Parietal cells	Gastric acid (HCl)
	Intrinsic factor (Ca ⁺⁺ absorption)
Enterochromaffin-like cell	Histamine (stimulates acid)
Chief cells	Pepsin(ogen)
	Gastric lipase
D cells	Somatostatin (inhibits acid)
G cells	Gastrin (stimulates acid)

Fundus et corpus ventriculi

areae gastricae (2-6 mm²)

foveolae gastricae

žlázy

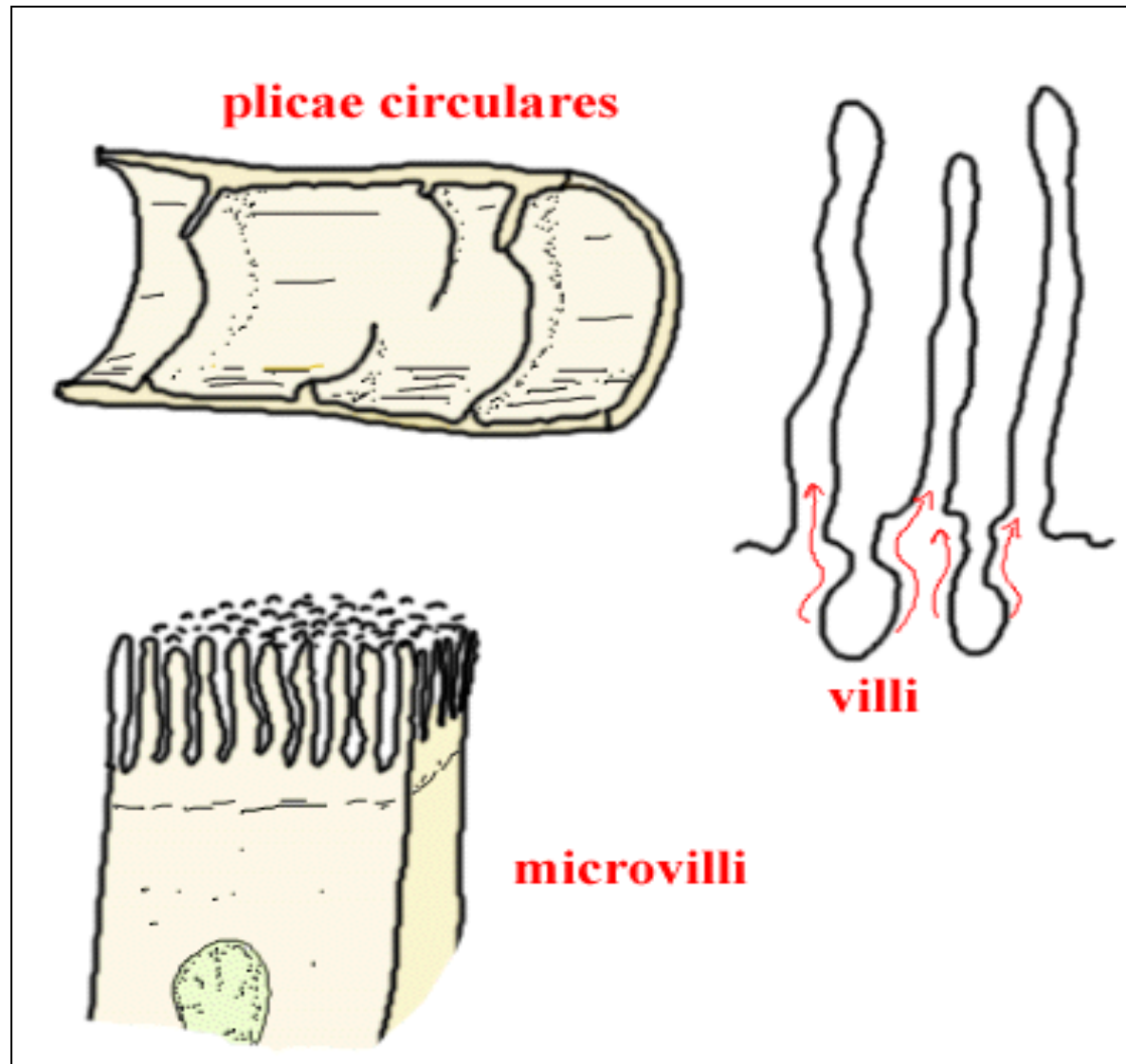

Intestinum tenue

- duodenum
- jejunum
- ileum

Absorpční plocha

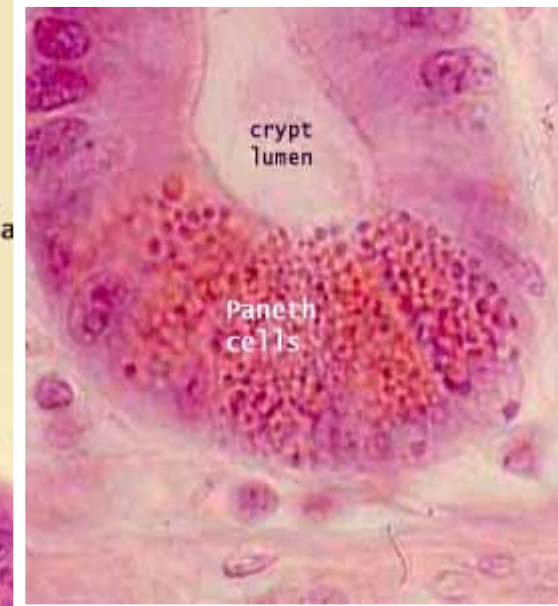
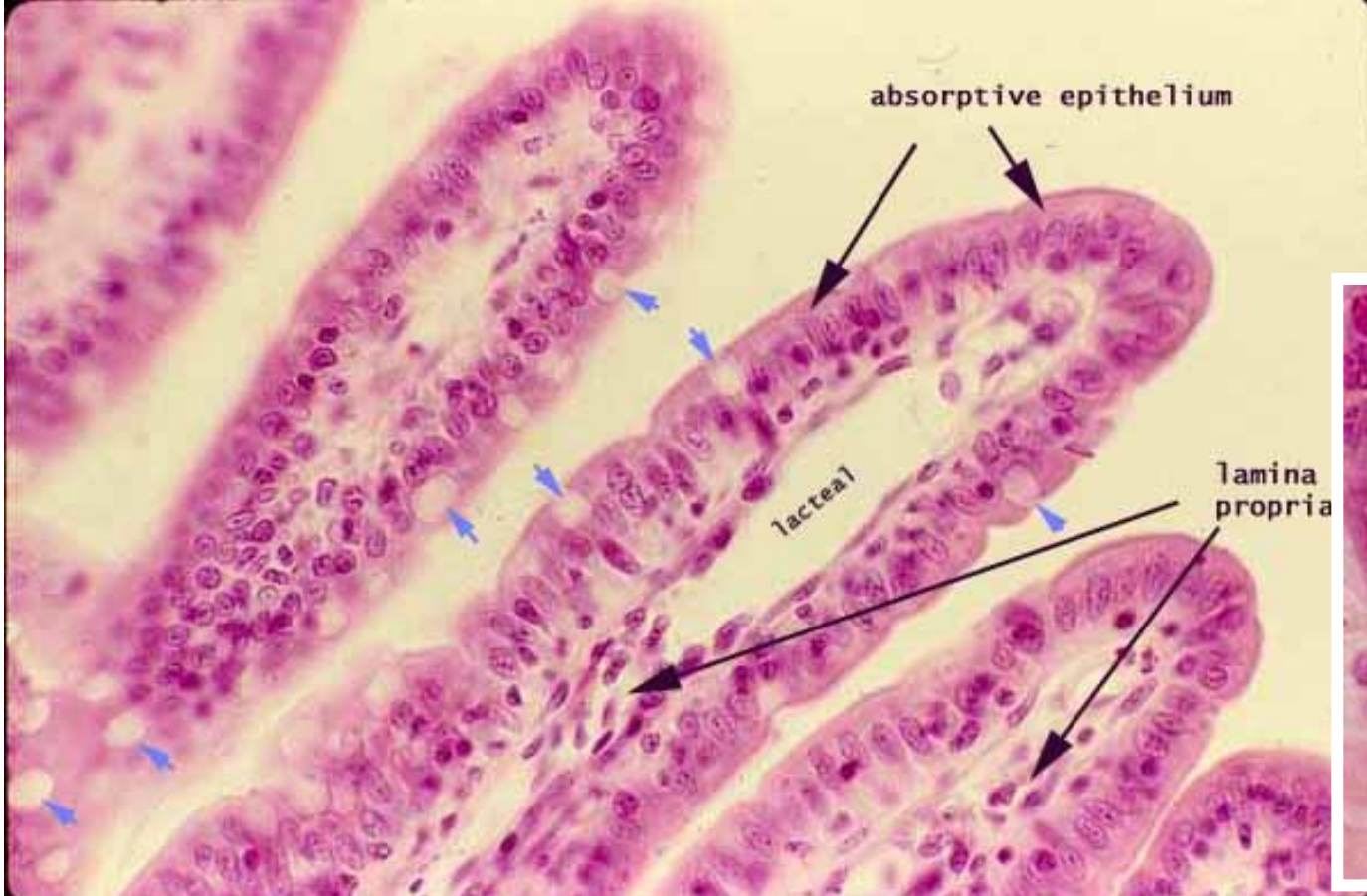
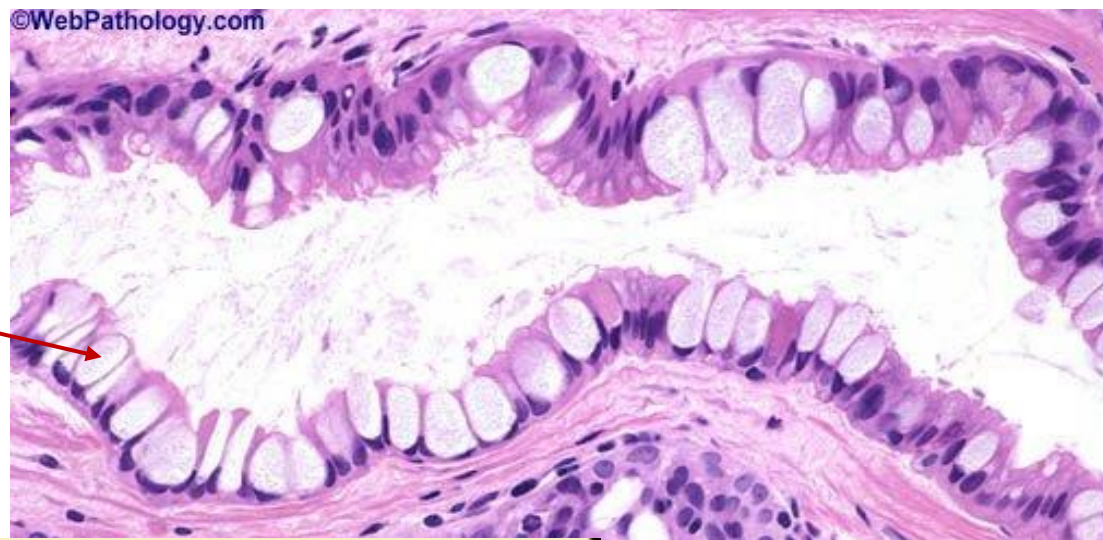
- **Řasy** - *plicae circulares* (Kerckringi) - zvětšení plochy 2-3x
- **Klky** - *villi intestinales* 5-10x
- **Mikroklky** – žíhaný lem 20-30x

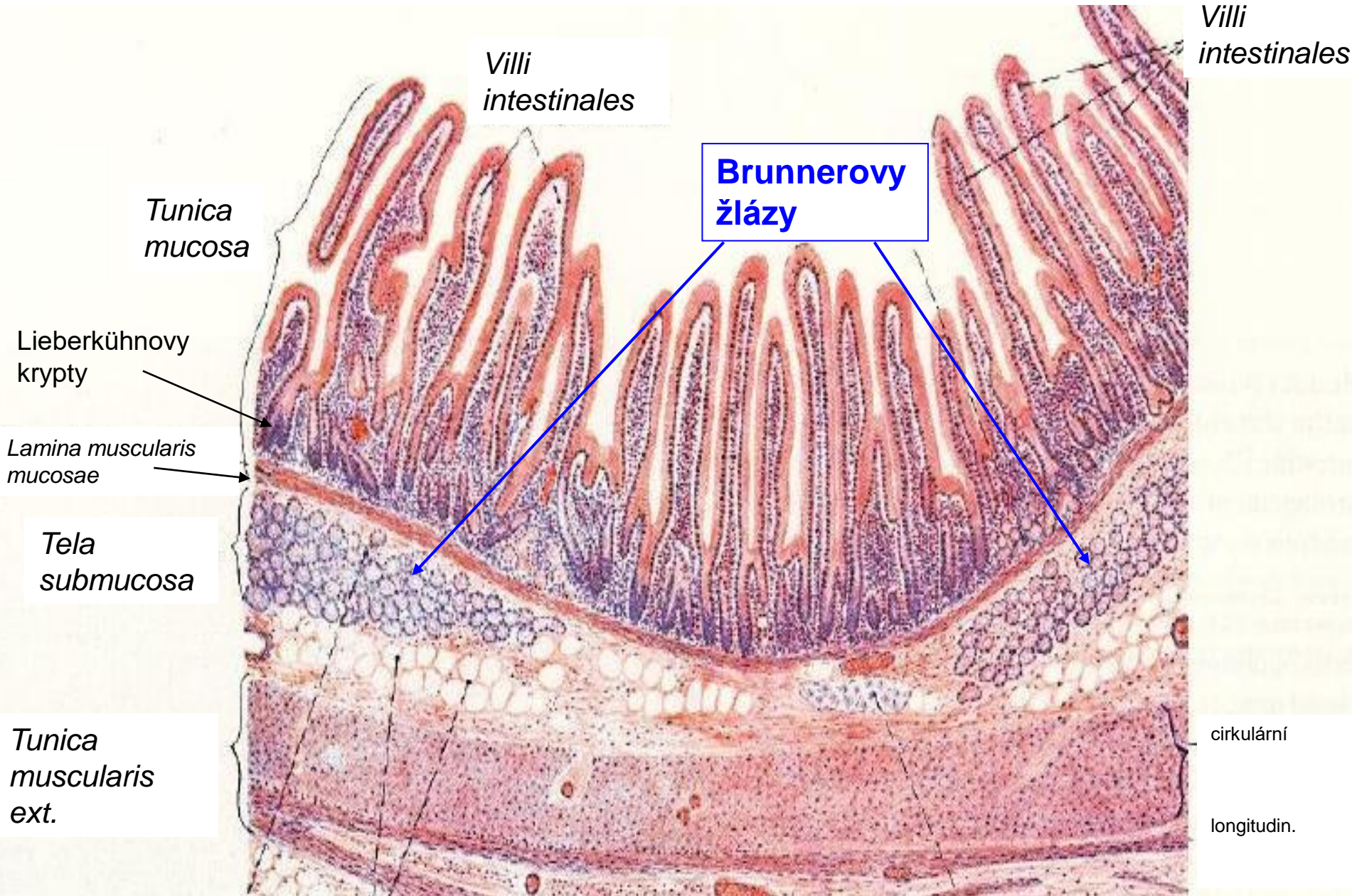

Střevní epitel

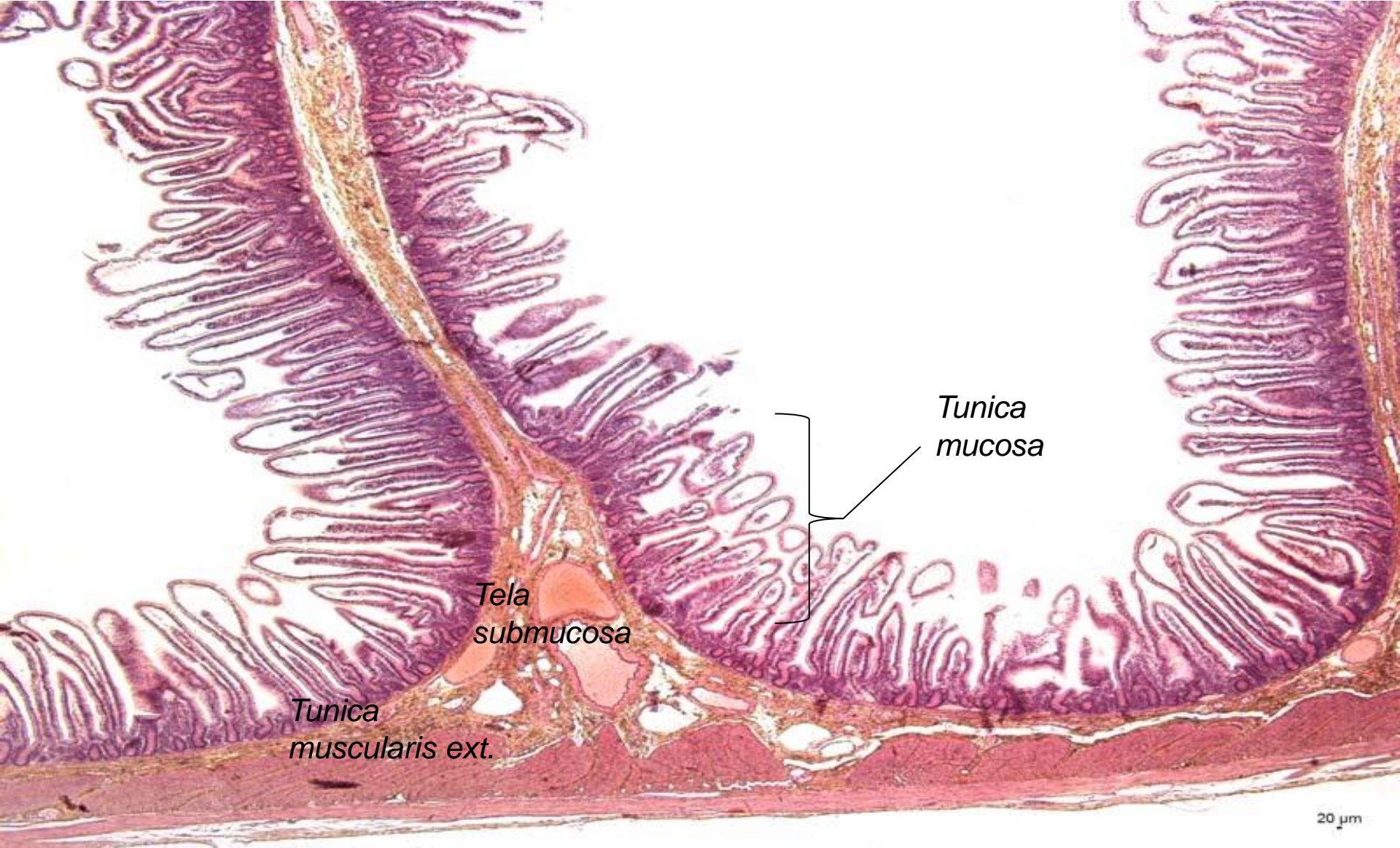
- Enterocyty - většina
- Pohárkové buňky
- Panethovy buňky
- Enteroendokrinní buňky

Duodenum

Jejunum

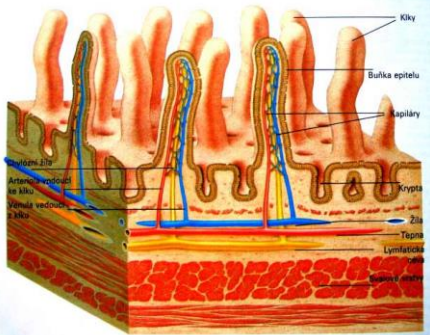
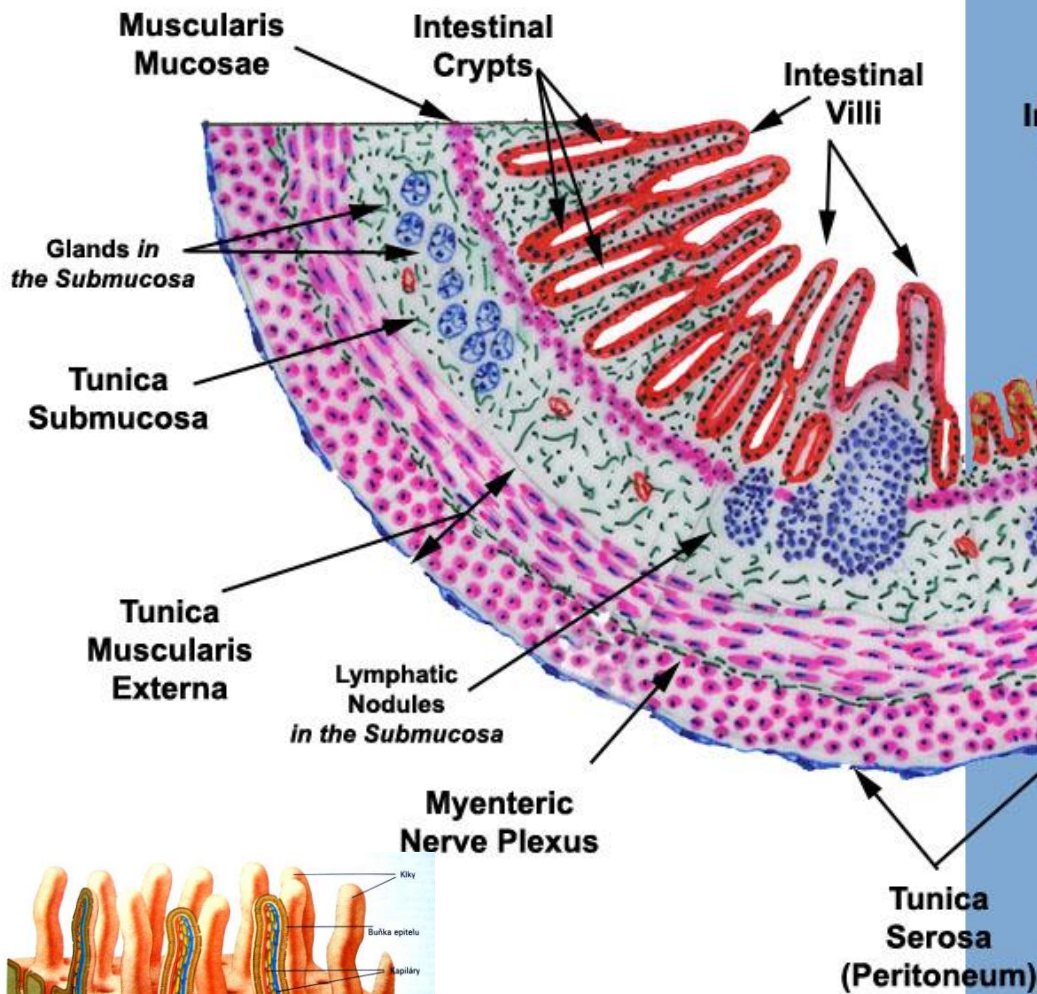

Tunica mucosa

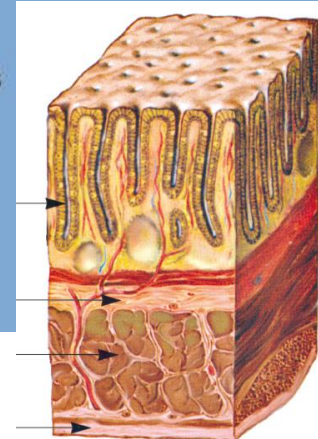
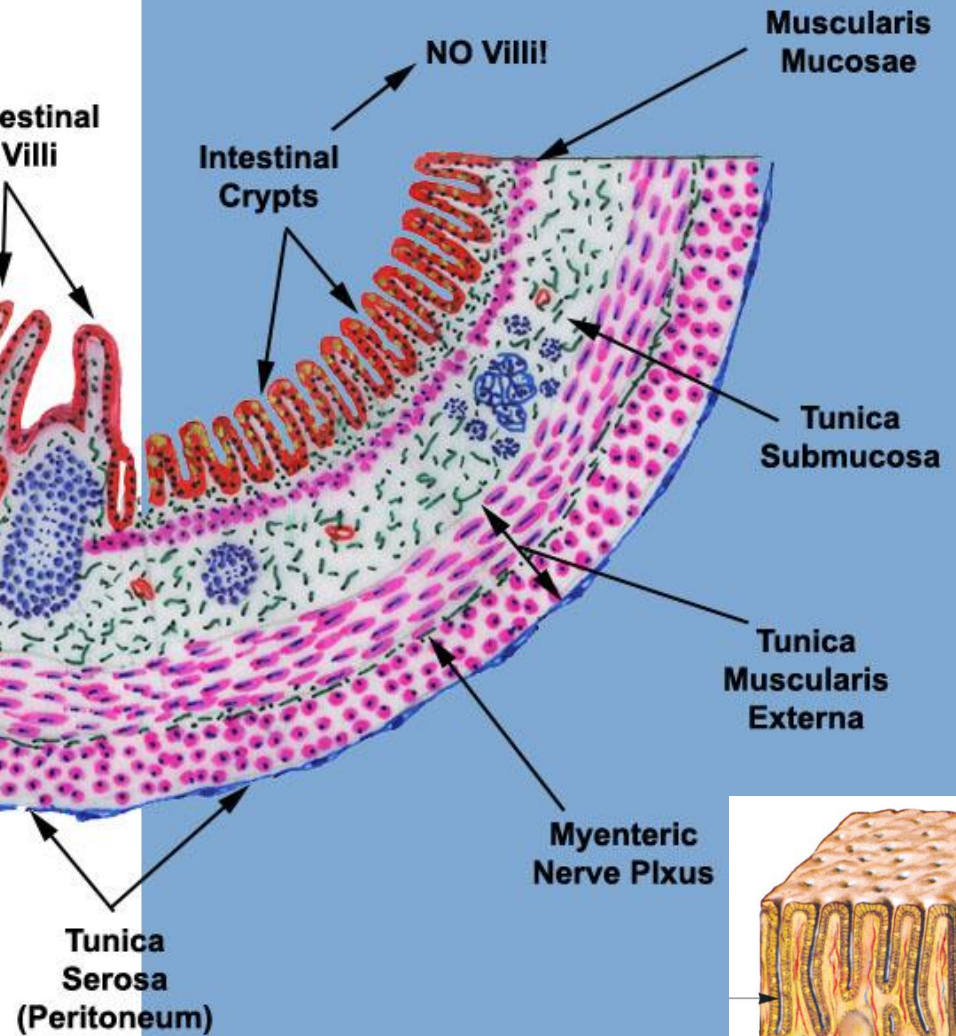
Tela submucosa

Tunica muscularis ext.

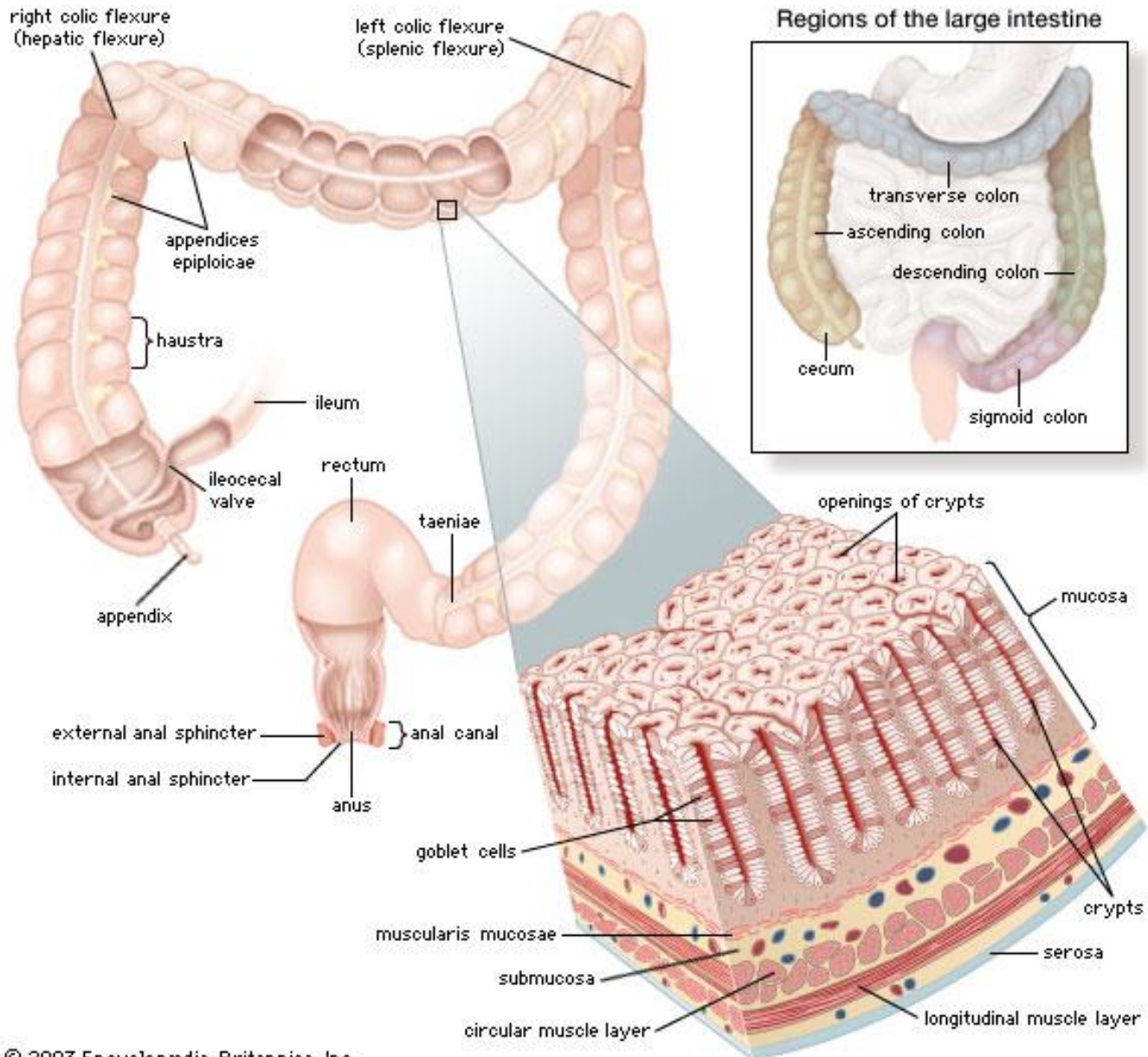
Tenké střevo

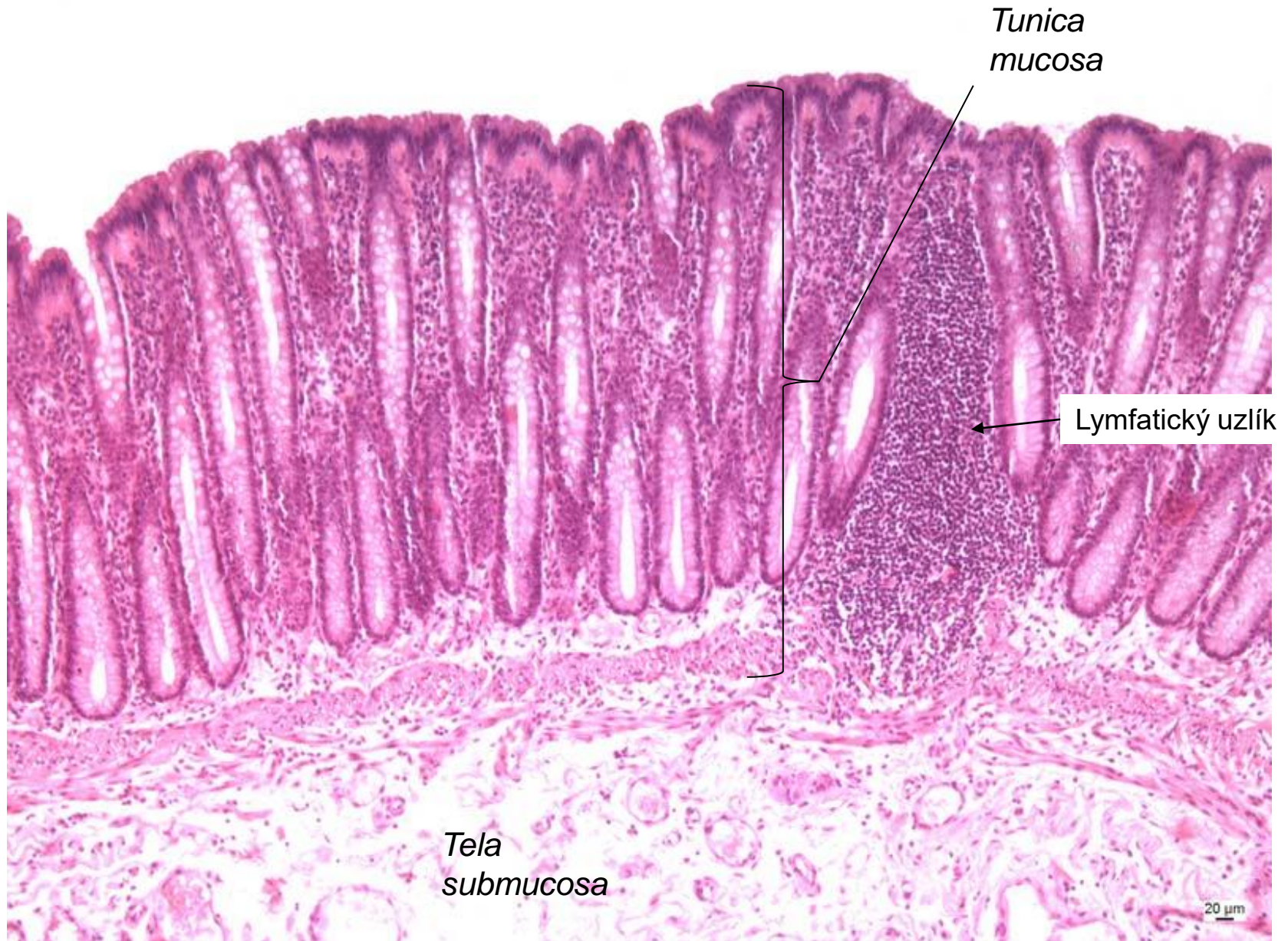
Tlusté střevo

Intestinum crassum

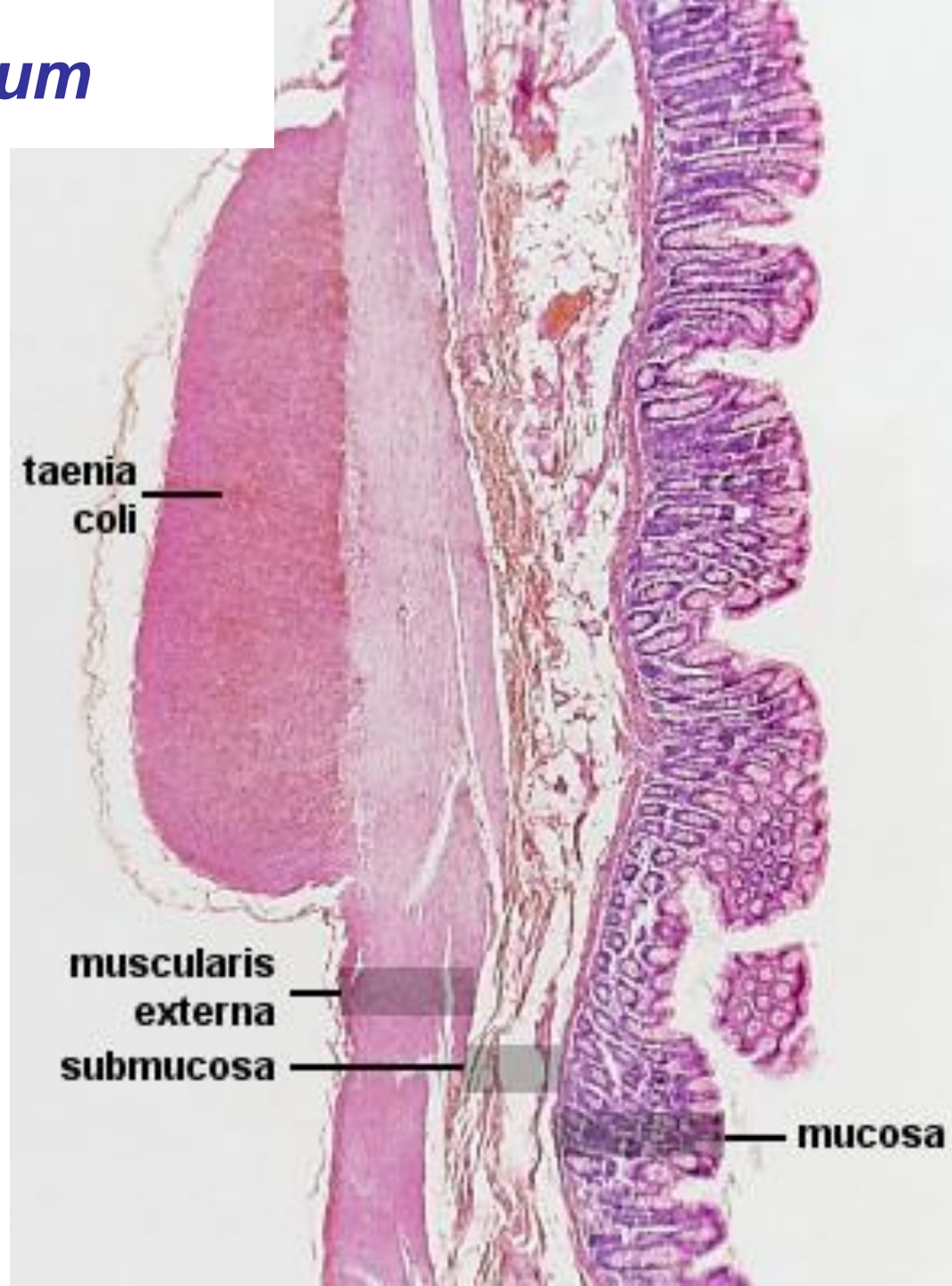

Intestinum crassum

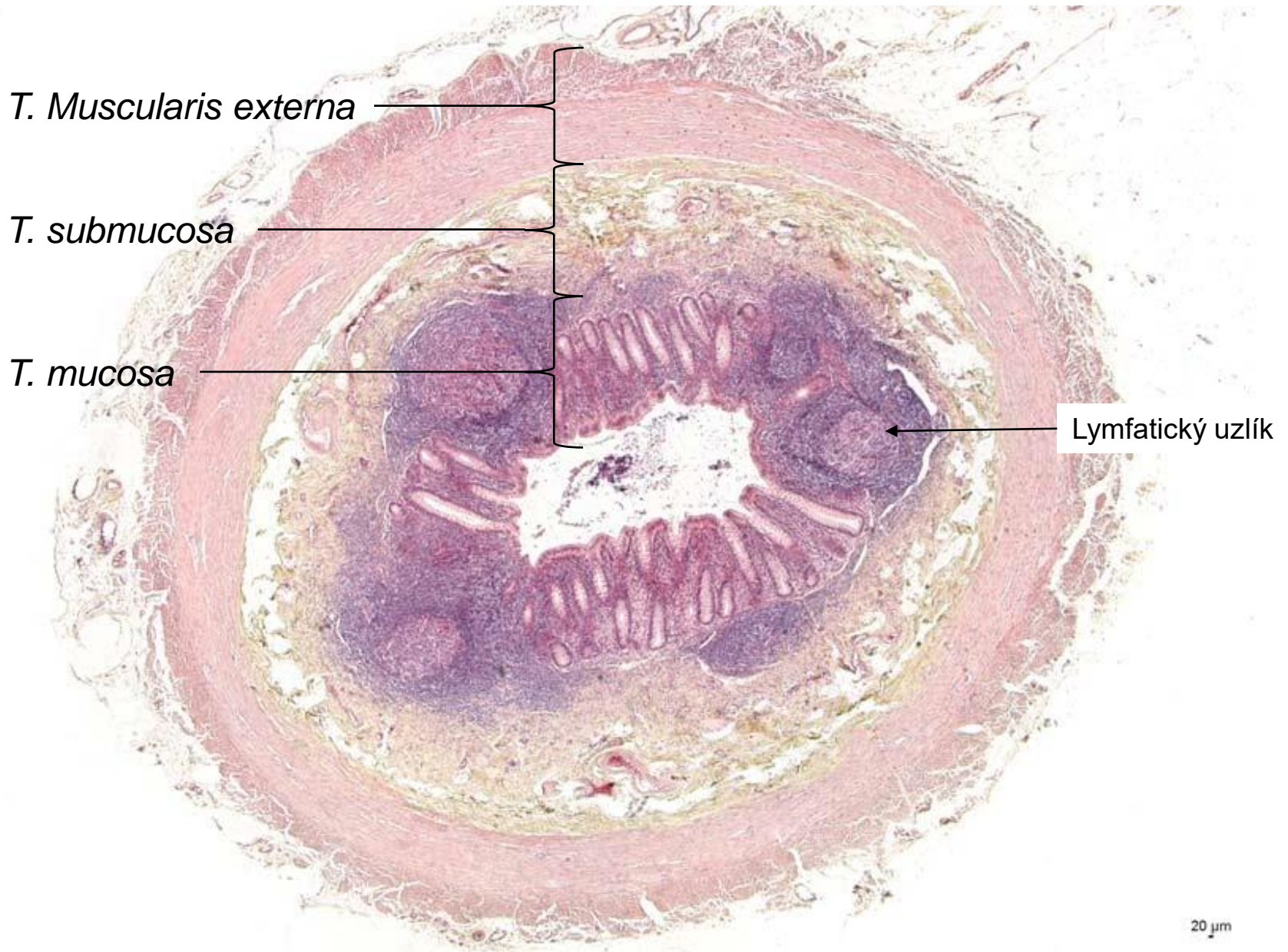

Intestinum crassum

- ***tunica muscularis*** –
vnitřní cirkulární, zevní
longitudinální vrstva je
zesílena třemi úzkými
podélnými pruhy - ***taeniae coli***
- **seróza** tvoří malé klkaté
výrůstky - *appendices epiploicae*
- zadní stěnu kryje
adventicie

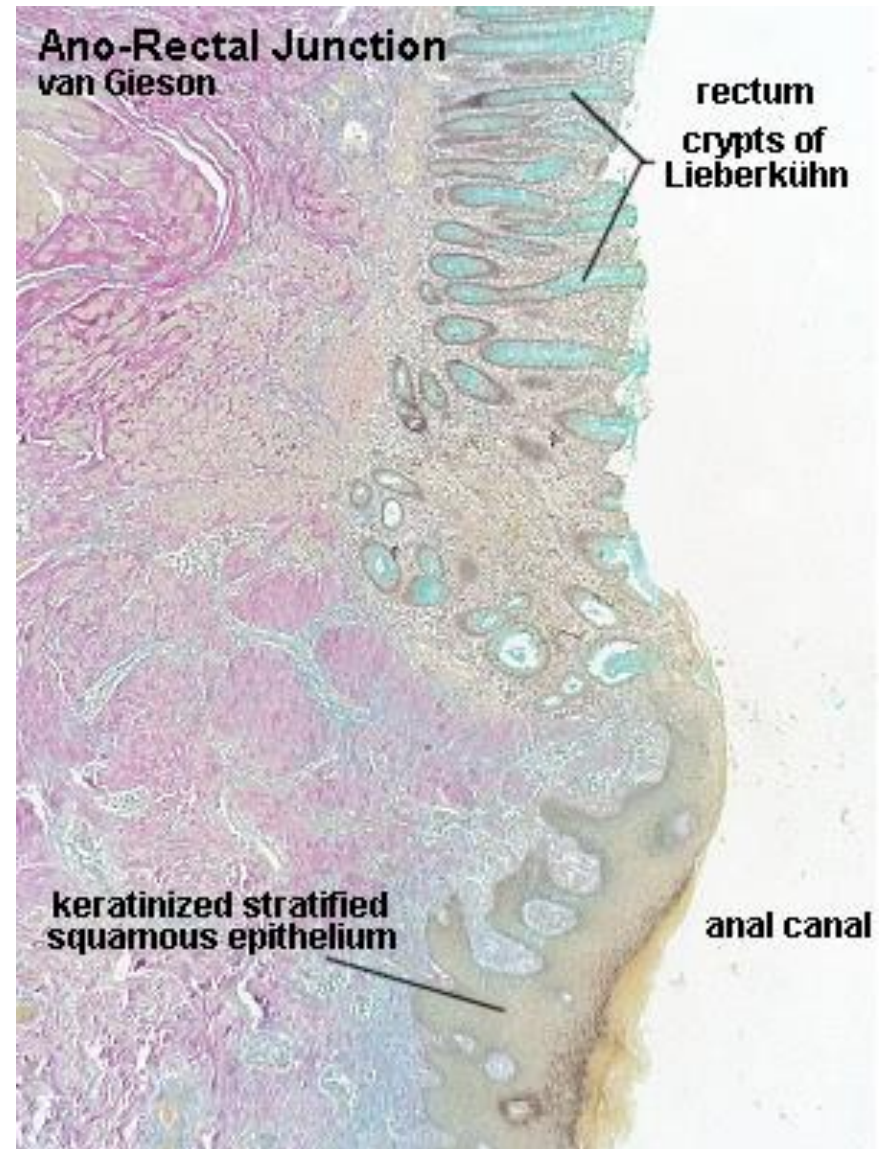
Appendix vermiformis

Intestinum rectum (proctos)

- *Pars ampullaris recti*
  - četné lymfocyty ve vazivu, pouze adventicie
- *Canalis analis*
  - 2,5 - 4 cm terminální část trávicího traktu
  - *Zona haemorrhoidalis*
    - vrstevnatý dlaždicový ep., četné žlázy a žilní pleteně
  - *Zona intermedia*
    - m.sphinter ani internus /hladká svalovina/
  - *Zona cutanea*
    - typická kůže
    - *m.sphincter ani externus* /příčně pruhovaná svalovina/

Játra (*hepar*)

Největší žláza těla – exokrinní i endokrinní

Funkce:

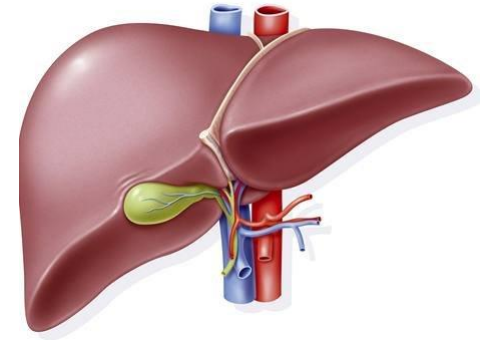
Produkce žluči

Přeměna živin, detoxikace

Produkce hormonů (angiotenzinogen, erythropoetin)

Syntéza bílkovin krevní plazmy

Zásobárna látek - glykogen, železo, vitamíny

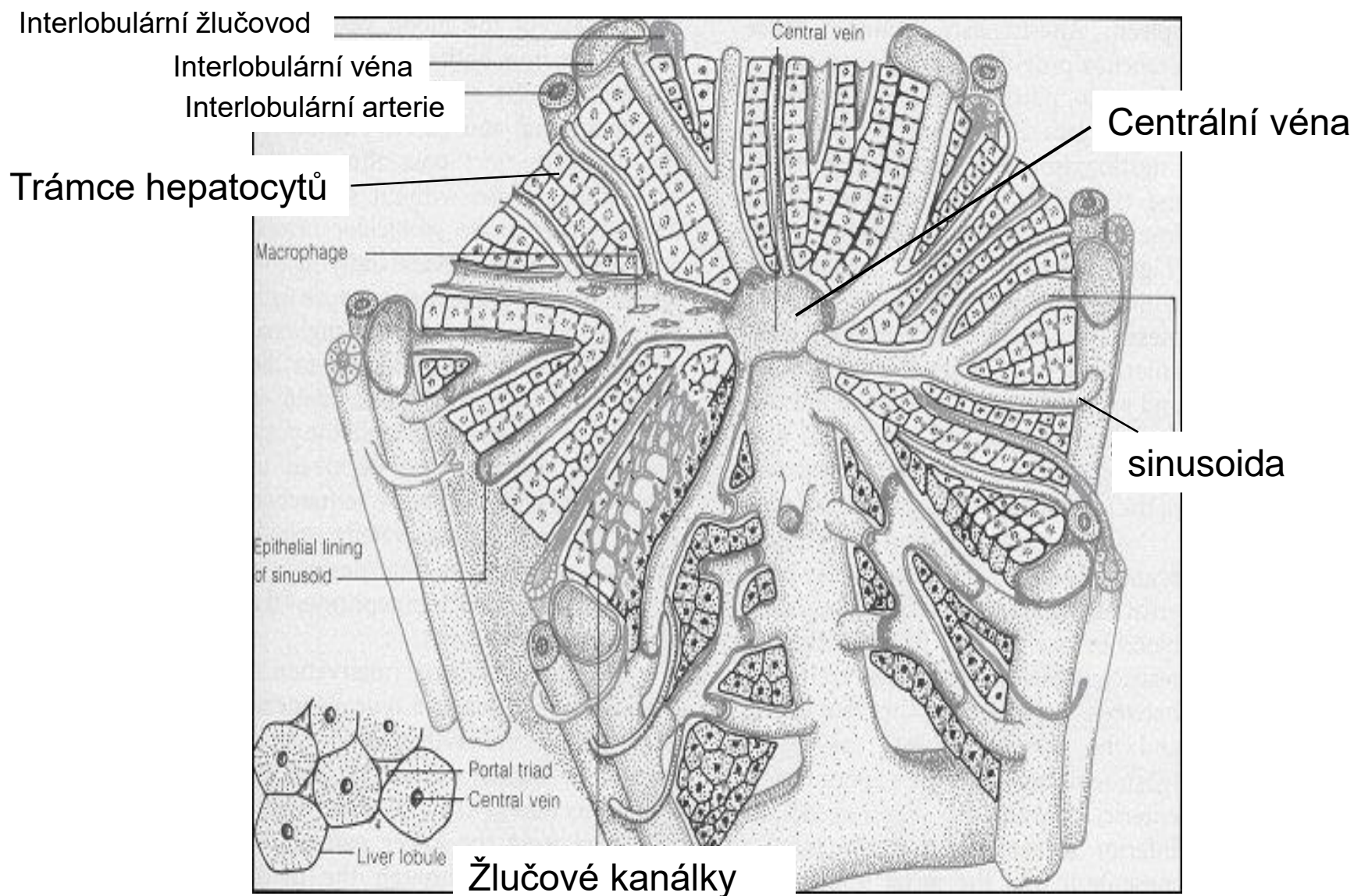

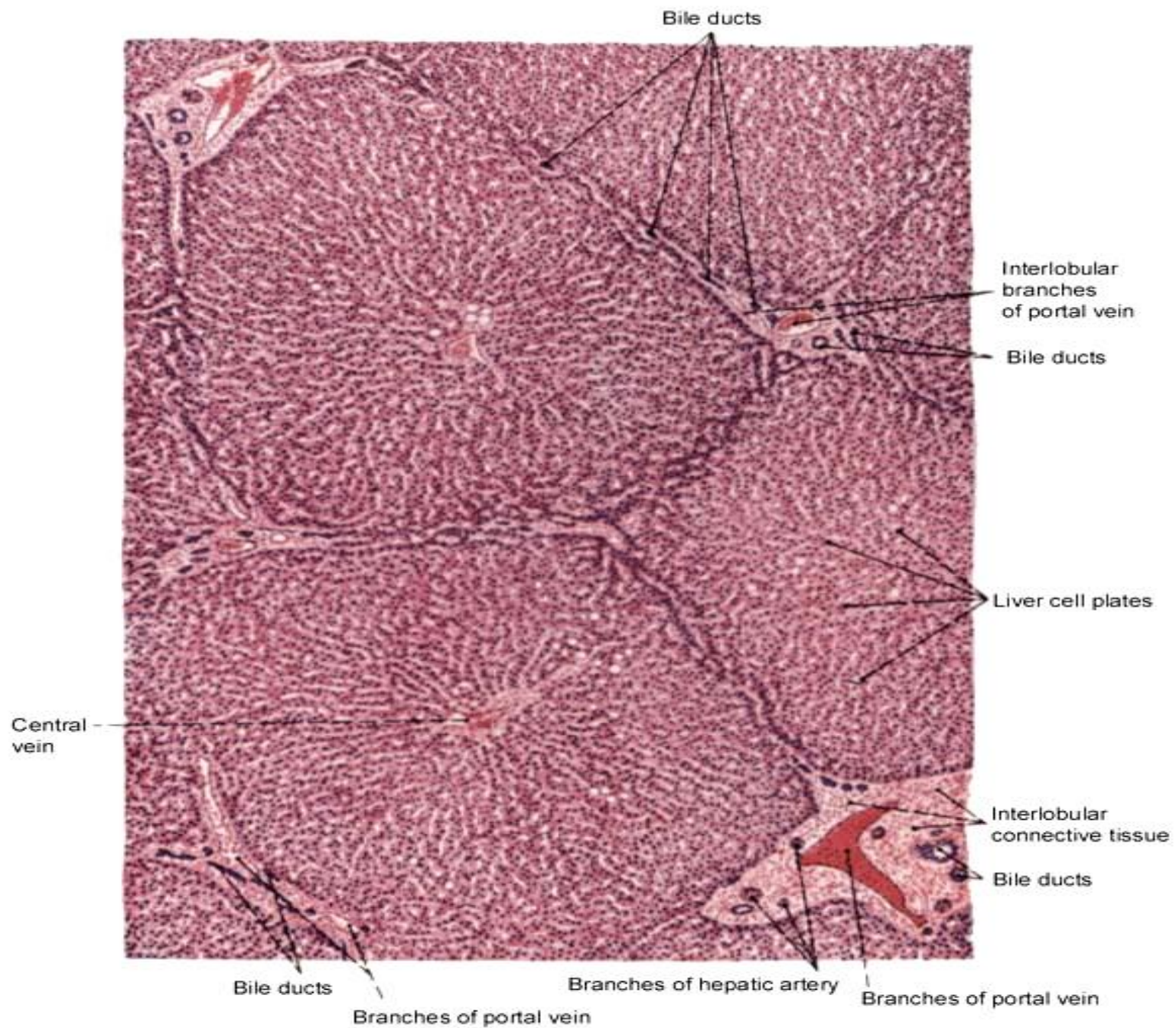
Stavba:

- **Vazivový obal** capsula fibrosa + seróza
- **Jaterní parenchym** – trámce hepatocytů ⇨ jaterní lalůčky

jaterní lalůček = morfologická jednotka jater

Lalůček centrální vény

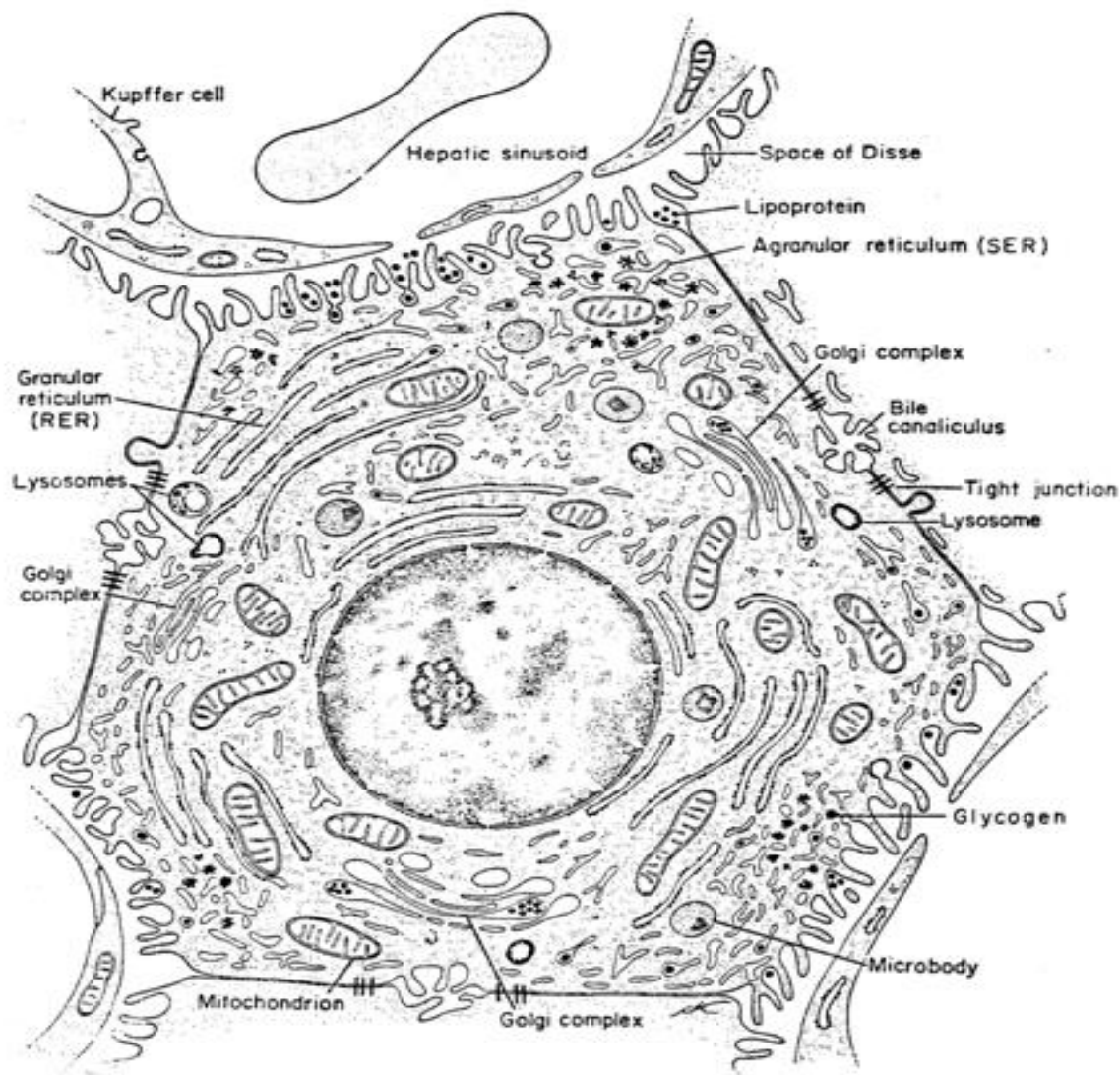
Jaterní buňka (hepatocyt)

25 – 30 μm

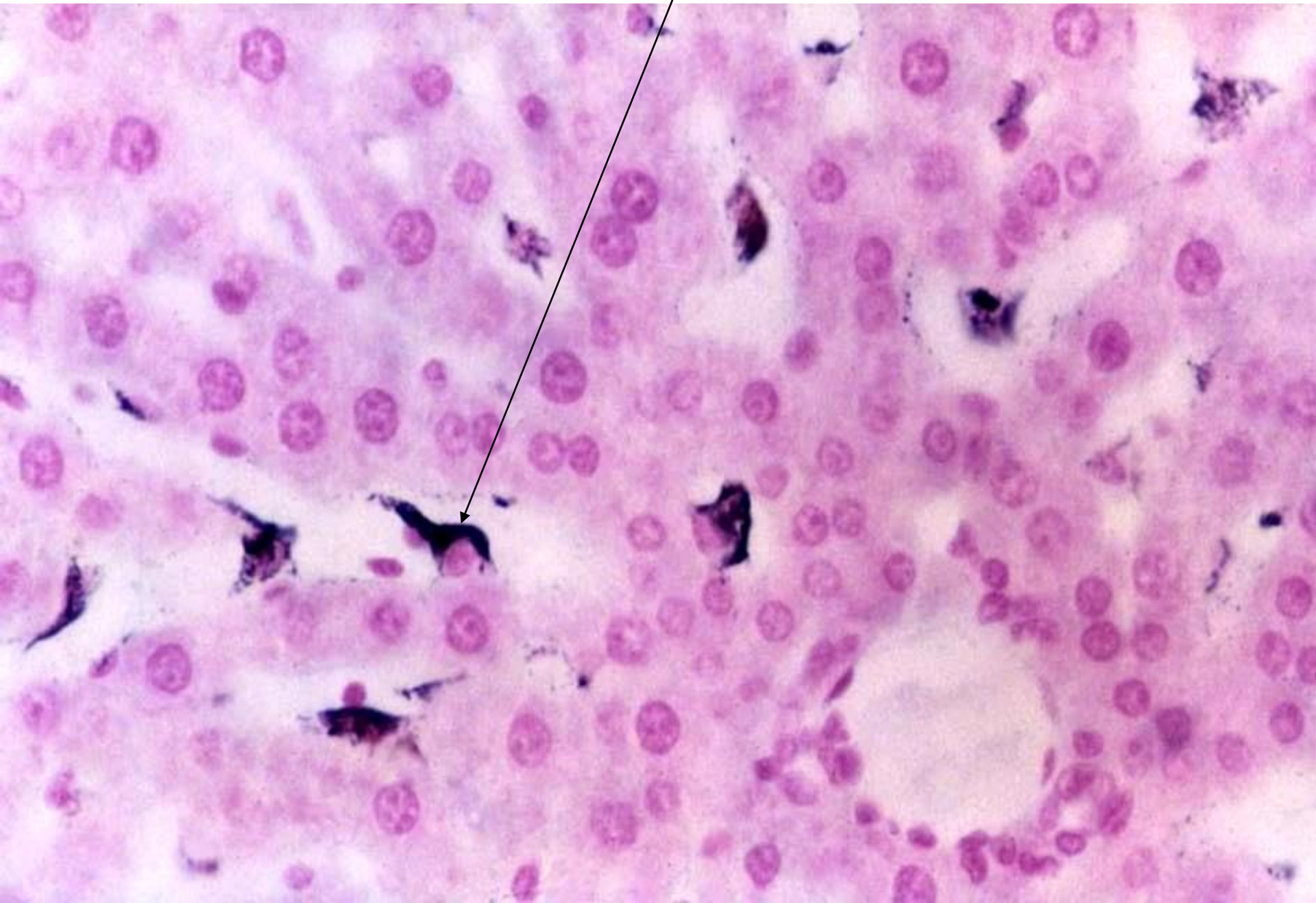
1 – 3 jádra

Četné mitochondrie,
GA, GER i AER,
lyzosomy a peroxisomy

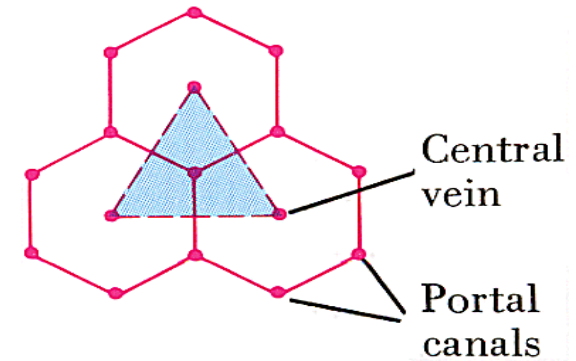
Granula glykogenu,
lipidové kapky

Jaterní sinusoidy obsahují makrofágy (Kupfferovy buňky)

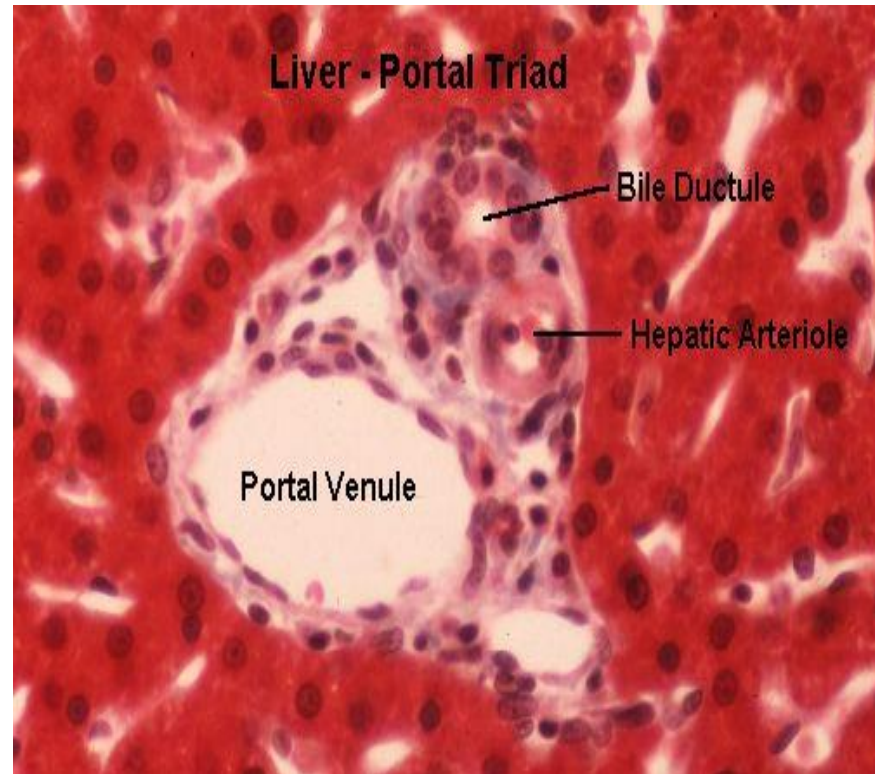
Area periportalis (Glissoni)

Malé množství vaziva v místě kontaktu 3-4 jaterních lalůčků; vazivo obsahuje:

- interlobulární arterii
- interlobulární vénu
- interlobulární žlučovod

= *trias Glissoni*

Krevní oběh v játrech

v. portae
a. hepatica

interlobulární
vény + arterie

circumlobulární
venuly + arterioly

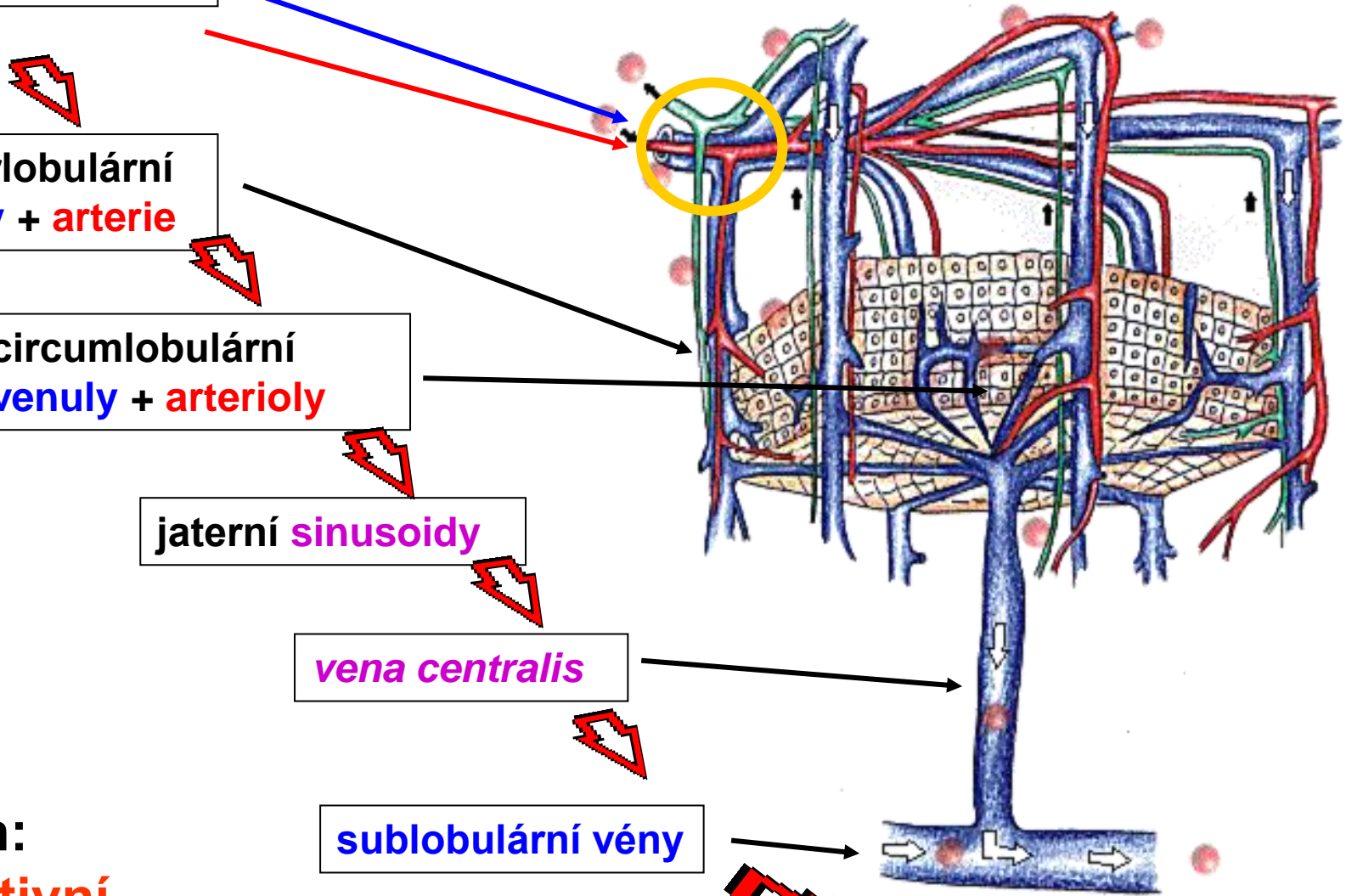
játerní sinusoidy

vena centralis

sublobulární vény

vv. hepaticae

Oběh:
Nutritivní
Funkční

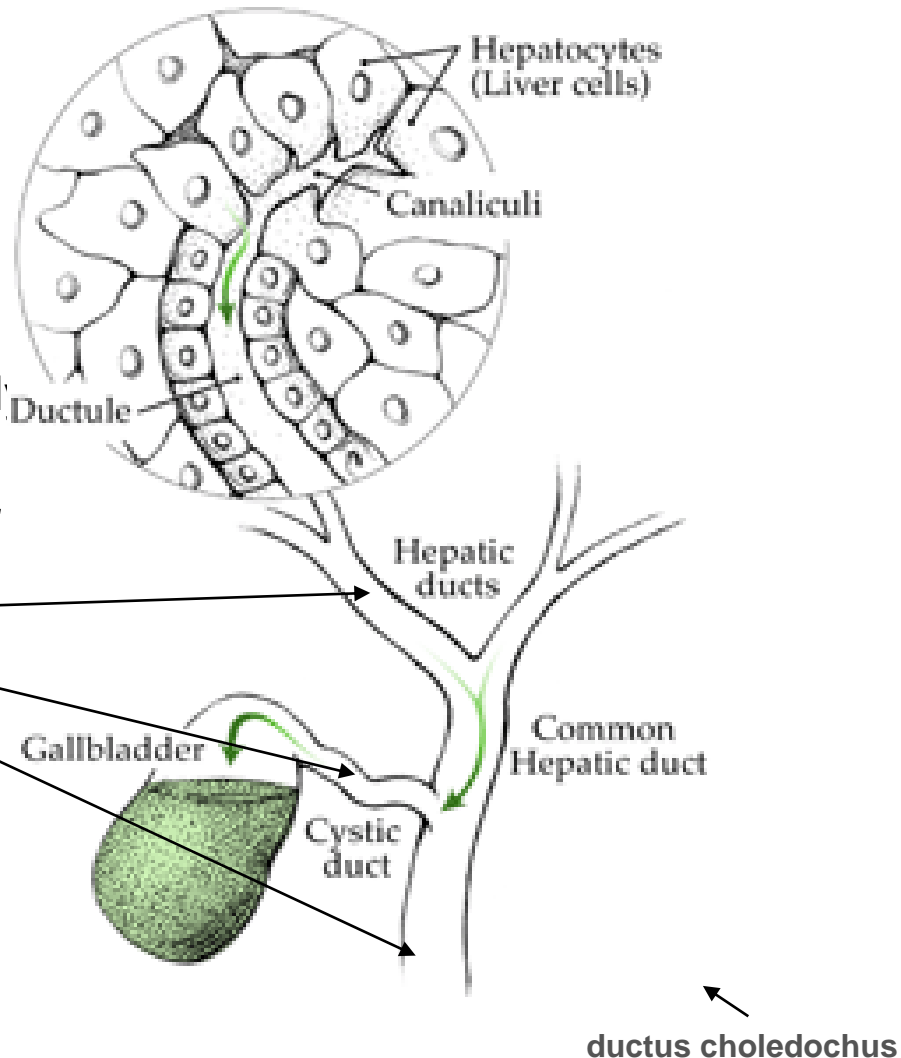
Žlučovody

intrahepatické

- žlučové kanálky
- Herringovy kanálky
- interlobulární žlučovod
- lobární žlučovody (*ductus hepaticus dex.*

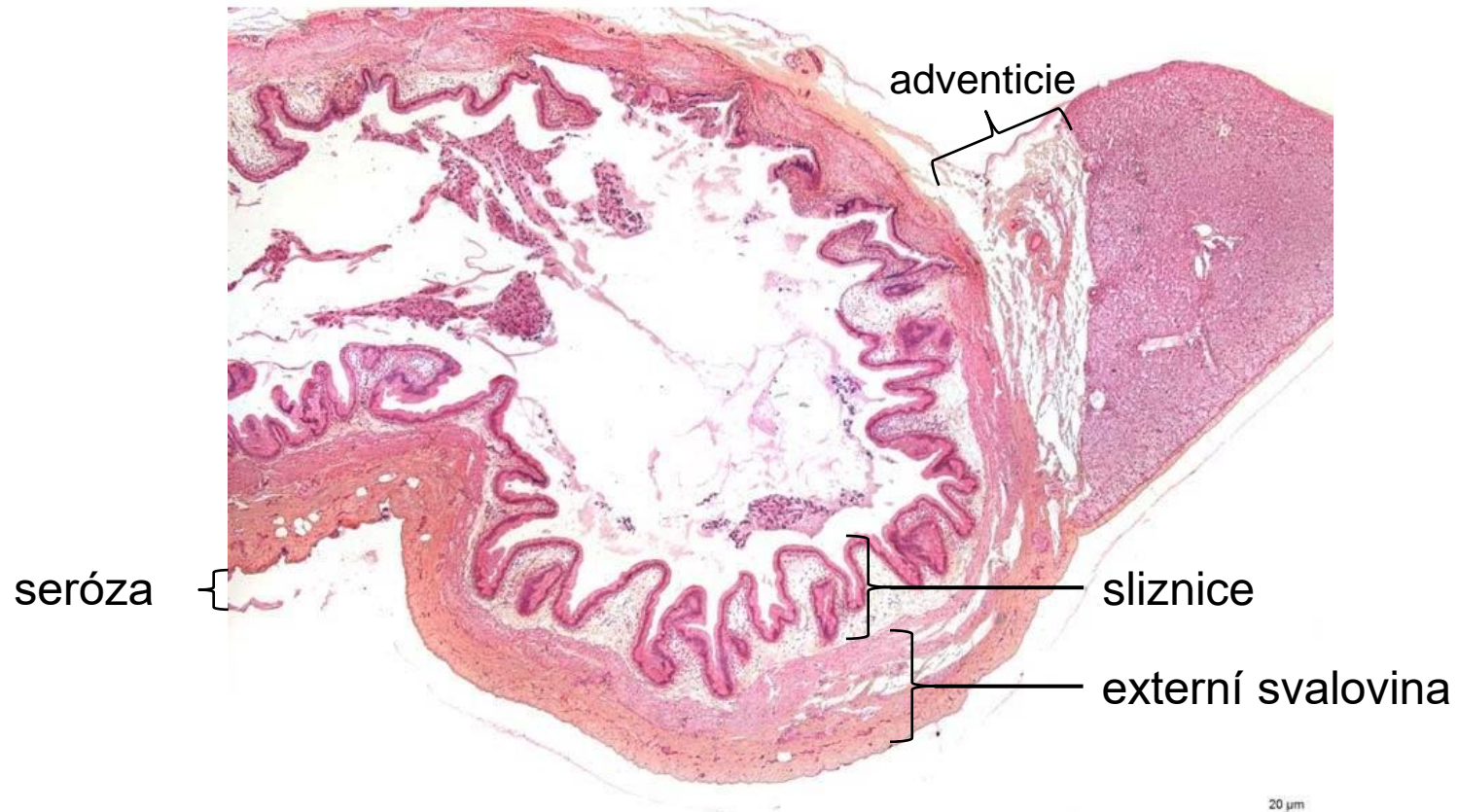
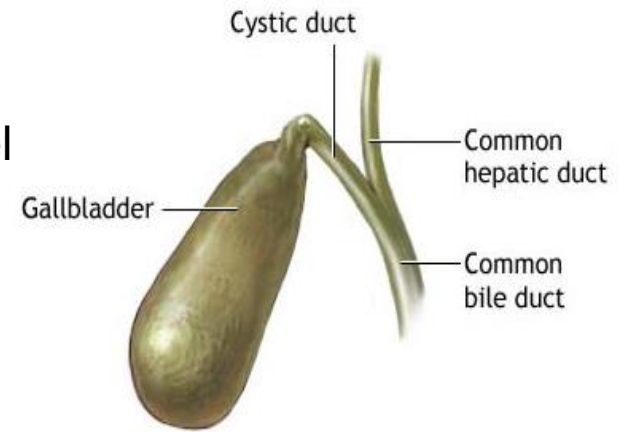
extrahepatické

- *ductus hepaticus*
- *ductus cysticus*
- *ductus choledochus*

Žlučník (*vesica fellea*)

- **Sliznice:** členité řasy - jednovrstevný cylindrický epitel
- *lamina propria* – řídké kolagenní vazivo
- není vytvořena slizniční svalovina
- **Zevní vrstva svalová**
- **Adventicie** (mezi játry a žlučníkem) a/nebo **seróza**

Pancreas (Slinivka břišní)

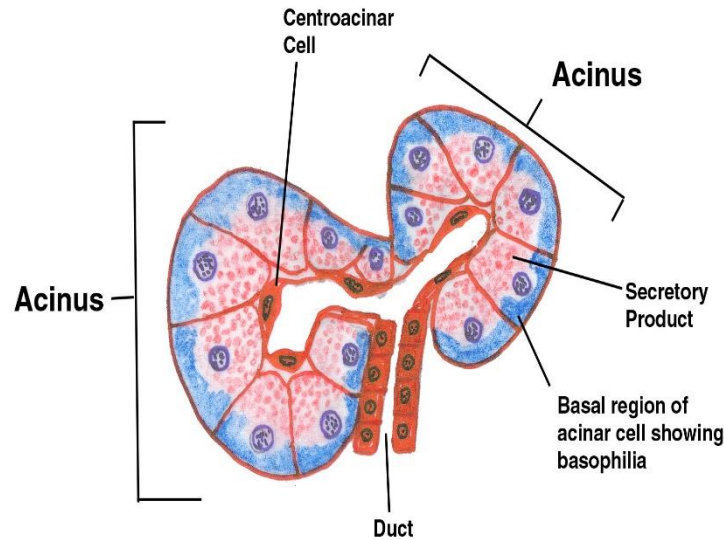
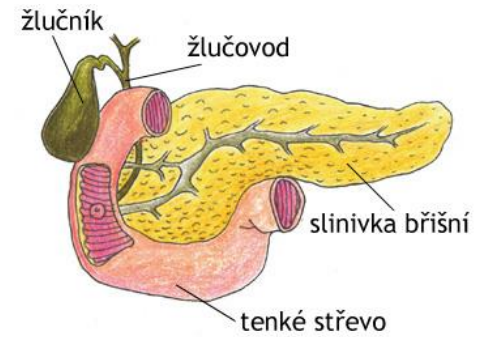
Vazivo (*capsula fibrosa*, septa)

Parenchym:

exokrinní žláznová tkáň - serózní aciny + vývody vsunuté, intra- a interlobulární, hlavní (*ductus pancreaticus major et accessorius*)

endokrinní žláznová tkáň - Langerhansovy ostrůvky

- buňky A – glukagon, B – inzulin, D – somatostatin, PP – pankreatický polypeptid

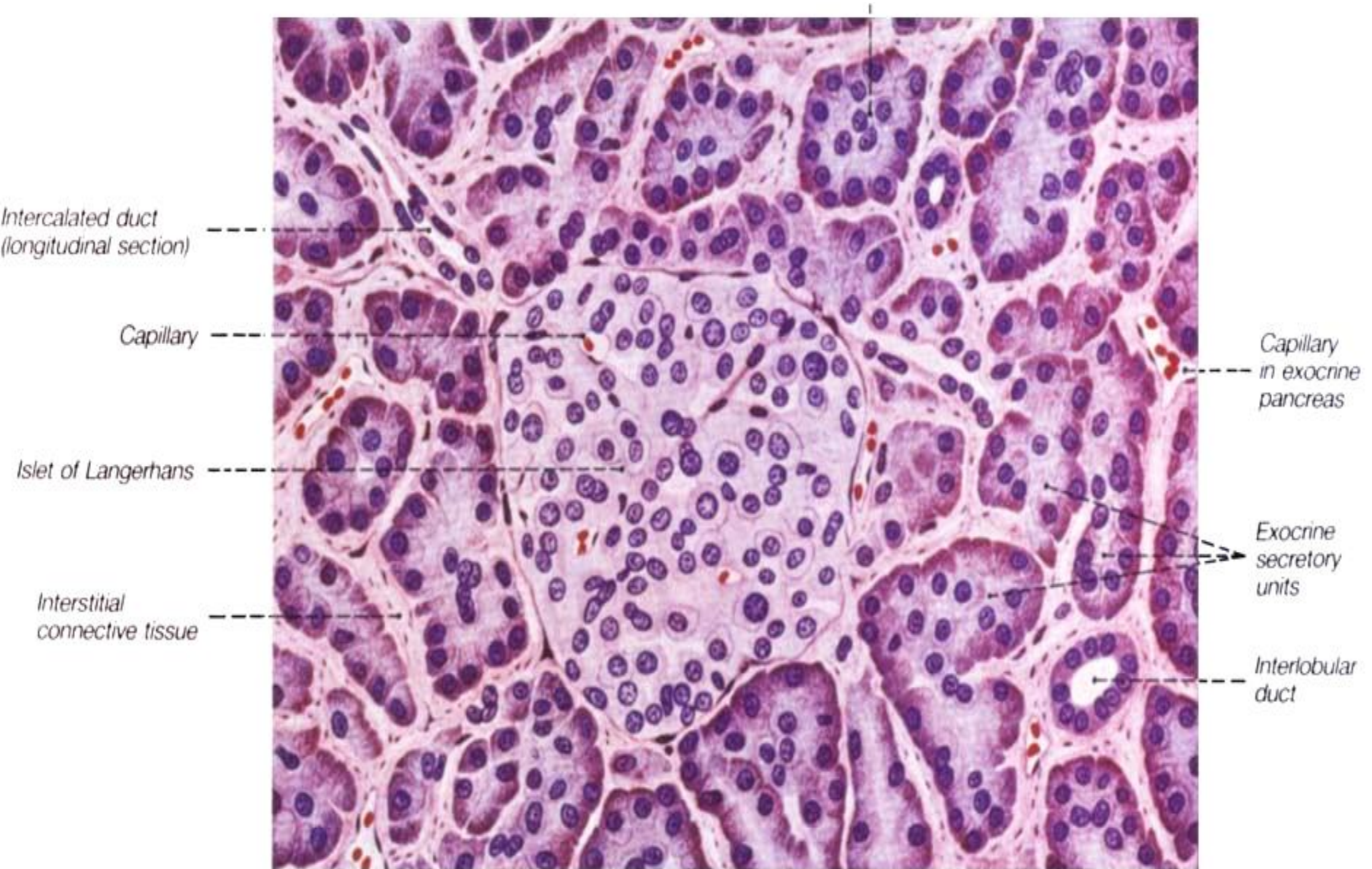
pankreatická šťáva (1.5 l) - alkalická - trypsin, chymotrypsin, lipáza, amyláza...

Exokrinní složka pankreatu

- Serózní aciny ○ – serózní a centroacinózní buňky
- Vývody – vsunuté, intralobulární, interlobulární, hlavní

Endokrinní složka pankreatu – Langerhansovy ostrůvky

Enteroendokrinní buňky trávicí trubice

V epitelu nebo žlázkách žaludku, střeva, žlučníku, vývodů jater a slinivky břišní
- Stimulují nebo inhibují sekreci a motilitu

D-buňky - somatostatin – tlumí sekreci žaludeční a pankreatické šťávy, motilitu svaloviny

EC-buňky - serotonin – stimuluje motilitu hladké svaloviny

ECL-buňky - histamin – zvyšuje sekreci HCl

G-buňky - gastrin – zvyšuje sekreci žaludeční šťávy, stimuluje motilitu hladké svaloviny

I-buňky - cholecystikinin – stimuluje produkci pankreatické šťávy a motilitu svaloviny žlučníku

K-buňky - GIP hormon – tlumí sekreci žaludeční šťávy a motilitu hladké svaloviny

L-buňky - enteroglukagon – tlumí sekreci pankreatické šťávy a motilitu hladké svaloviny

S-buňky - sekretin – zvyšuje obsah hydrokarbonátů v pankreatické šťávě a tlumí sekreci HCl

Po dnešní přednášce byste měli umět odpovědět na otázky:

Jaké jsou vrstvy a podvrstvy stěny dutých orgánů?

Jaká je stavba sliznice dutiny ústní a jazyka?

Jaká je stavba velkých slinných žláz?

Jaký význam má slina?

Z jakých vrstev se skládá stěna jícnu?

Jaká je stavba stěny žaludku.

Jakou funkci mají žaludeční žlázy?

Jakou stavbu má stěna tenkého a tlustého střeva?

Jakou funkci má tenké střevo a jakým způsobem je zajištěno zvětšení jeho povrchu?

Jakou stavbu mají játra a jak je uspořádán lalůček centrální vény?

Jakou funkci mají játra?

Jaké typy krevního oběhu jsou vytvořeny v játrech a jaký je jejich význam?

Jakou stavbu má slinivka břišní (exokrinní i endokrinní složka)?

Jakou funkci má slinivka břišní (exokrinní i endokrinní)?

Jaký význam mají entero-endokrinní buňky a jaké jsou jejich příklady?